

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEGRA MANAGEMENTU

Strategie regionálního rozvoje

Regional development strategy

Student: Zdeňka Morysová

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Ostrava 2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Řešitel: Bc. Zdeňka Morysová
Program: N6208 Ekonomika a management
Obor: 6208T037 Management
Specializace: Management
Téma: Strategie regionálního rozvoje
Regional development strategy

1. Úvod
2. Teoretická východiska
3. Metodika a cíl práce
4. Charakteristika územního celku
5. Vyhodnocení a doporučení
6. Závěr
Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Odborná literatura:

BLAŽEK, Jiří; UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 211s. ISBN 80-246-0384-5.
DUBEN, R.; JÍROVÁ, H.; SOVA, V. *Sociální rozvoj*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 336 s.
LEDNICKÝ, Václav. *Tvorba strategie územního celku*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2003. 143 s. ISBN 80-248-0468-9.
MALÁ, V. a kolektiv. *Základy cestovního ruchu*. 1. vydání. Praha: VŠE Praha, Oeconomica, 2002. 98 s. ISBN 80-245-0439-1.

Vedoucí: doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Datum zadání: 21. října 2009

Datum odevzdání: 30. dubna 2010

.....
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 30.4.2010

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. Ing. Václavu Lednickému, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za konzultaci, cenné rady a odborné vedení diplomové práce.

OBSAH

Úvod

1. Teorie regionálního rozvoje	1
1.1 Příčiny vzniku nerovností	4
2. Směry regionálního vývoje	6
2.1 Institucionální směry	6
2.1.1 Teorie výrobních okrsků a flexibilní specializace	6
2.1.2 Teorie učících se regionů	8
2.2 Současné (eklektické) období regionální politiky	10
3. Ekonomika územního rozvoje	11
3.1 Využívání území a udržitelný rozvoj	11
3.1.1 Prostorová organizace měst	11
3.1.2 Vliv rozvoje dopravy a technické infrastruktury na utváření měst	14
3.2 Územní rozvoj	14
3.2.1 Subjekty územního rozvoje	14
3.2.2 Projekty územního rozvoje	16
3.2.3 Příprava projektu územního rozvoje	17
4. Regionální politika	18
4.1 Regionální politika EU	19
4.2 Regionální politika ČR	22
4.2.1 Regiony soudržnosti	22
4.2.2 Regionální operační program (ROP) NUTS II Moravskoslezsko 2007-13	23
5. Historie vzniku mikroregionu Moravice	24
5.1 Téma územního rozvoje	25

6. Socioekonomická analýza	26
6.1 Popis oblasti - základní charakteristika	26
6.2 Demografická charakteristika mikroregionu	27
6.2.1 Věková struktura obyvatel	27
6.2.2 Vzdělanostní struktura obyvatel	27
6.3 Struktura ekonomické základny, hospodářská charakteristika	28
6.4 Analýza nezaměstnanosti	29
6.5 Dopravní struktura	30
6.6 Přírodní zdroje	30
6.7 Cestovní ruch	31
7. SWOT analýza	37
8. Strategická část	42
8.1 Strategie	42
8.2 Strategie územního celku	42
8.2 Dlouhodobé východiska a cíle územního rozvoje	44
8.3 Investiční projekty obcí	45
9. Financování projektů	48
9.1. Zdroje financování investic do územního rozvoje	48
10. Doporučení	53
11. Závěr	54
12. Použitá literatura	55

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Seznam příloh

Jednotlivé přílohy

Úvod

Strategické plánování je systematický způsob, jak organizovat změny a formovat v celé místní společnosti kolektivní názor na společnou vizi pro lepší, a to nejen ekonomické budoucnosti. Je to soubor progresivních konkrétních kroků, které povedou ke zlepšení sociálně ekonomického prostředí v řešeném území. Jde také o koordinaci rozvoje města jako společensko-politického organismu.

Strategické plánování kombinuje: územní limity, politickou vůli, finanční zdroje a zejména lidské zdroje. Výstupem strategického plánování je rozvojová strategie, „strategický plán“, jenž je koncipován jako dokument střednědobé až dlouhodobé koordinace veřejných a soukromých aktivit ekonomického, sociálního, kulturního a ekologického charakteru na území regionu.

Hlavním úkolem strategického plánu je definovat společné zájmy města, jejich obyvatel a podnikatelských subjektů; definovat předpoklady realizace těchto záměrů; optimalizovat územně-technické a sociálně-psychologické podmínky pro rozvoj bydlení a podnikání ve městě či koordinace alokace veřejných výdajů doprovázené posilováním vědomí sounáležitosti k městu a regionu a zvyšování odpovědnosti za jeho rozvoj u místních obyvatel a podnikatelů.

Hlavním důvodem vypracování strategického plánu rozvoje mikroregionu Moravice je vyvolání změn směřujících k zvýšení úspěšnosti tohoto mikroregionu při získání prostředků z veřejných zdrojů, zejména ze Strukturálních fondů EU, kdy strukturální fondy EU dávají městům v České republice ojedinělou možnost financovat zásadní rozvojové aktivity. Pro získání těchto prostředků musí města vyladit své rozvojové plány.

1. Teorie regionálního rozvoje

Teorií regionálního rozvoje byl vytvořen poměrně značný počet, přičemž soubor těchto teorií je koncepčně hybridní, takže i jejich samotné výchozí principy jsou často protikladné. Tradičně však bývají děleny do dvou velkých skupin. Do první skupiny jsou zařazovány teorie regionální rovnováhy (tzv. *konvergenční teorie*), jejich autoři se přiklání k názoru, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. Druhou skupinu pak tvoří teorie regionální nerovnováhy (tzv. *divergenční teorie*), její zastánci jsou přesvědčeni, že v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů. Základní rozdíl mezi oběma skupinami spočívá v tom, zda jejich autoři přikládají větší význam mechanismům a procesům vedoucím k nivelizaci¹ nebo naopak, zda za silnější považují procesy a mechanismy diferenciací (kumulativní, selektivní, koncentrační apod.) Většina zastánců obou základních teoretických směrů samozřejmě přiznává i existenci opačných procesů, tedy například zastánci teorií nerovnoměrného rozvoje počítají s působením vyrovnávacích mechanismů, jejich působení však považují za dočasné, náhodné nebo za slabší [4].

Přestože je dělení regionálních teorií na teorie konvergenční a divergenční velmi hrubé, je třeba přiznat, že je to do jisté míry dělení základní. Přitom názor na otázku, zda je základní tendencí regionálního rozvoje tendence k rovnováze či naopak k nerovnováze, prošel v průběhu 20. století nemalými proměnami, a to i v návaznosti na daleko širší a obecnější diskuze o roli státu a státních intervencí v ekonomice a ve společnosti vůbec. Na názoru na tyto principiální otázky závisela i koncepce regionální politiky v jednotlivých obdobích. Schéma vývoje názorů na roli státu v ekonomice a ve společnosti a hlavní implikace pro teorie regionálního rozvoje i pro koncepci regionální politiky je uvedeno spolu s přibližným časovým vymezením v tabulce 1.1.

¹ vyrovnávání rozdílů ve společnosti (nejen majetkových a mzdových, ale také například kvality škol, zdravotní péče a podobně)

Tab. 1.1 Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje a regionální politiky

Obecný přístup	Převažující teorie regionálního rozvoje	Regionální politika
neoklasický (1920 – 1940)	teorie regionální rovnováhy (zejména tzv. neoklasické modely)	základní koncept – „dělníci za práci“, používány nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil
keynesiánský (1950 – 1975)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie kumulativních příčin, teorie pólů růstu)	„práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů (investiční dotace, relokační institucí)
neomarxistický (1970 – 1975)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie nerovné směny)	návrhy na opatření neomarxisté neformulovali; v některých socialistických zemích byla regionální politika velmi účinná (např. v bývalé ČSSR), ale za cenu ztráty ekonomické výkonnosti a vnější konkurenceschopnosti celého státu
neoliberální (1975 -)	teorie regionální rovnováhy i nerovnováhy (např. nová teorie růstu, teorie závislosti na zvolené cestě)	„podpora lokální iniciativy“, podpora malých a středních firem, decentralizace kompetencí, deregulační opatření
institucionální (1980 -)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie průmyslového okrsku, teorie učících se regionů)	„spolupráce a inovace“, podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking, gradualistická proměna místních institucí založená na učení

Zdroj: [5]

Jednou ze základních otázek, které se teorie jednotlivých směrů snaží zodpovědět, je i názor na roli státu v ekonomice. Krajiní stanoviska představují neintervencionistické (zejména neoklasické, do značné míry i neoliberální směry) a intervencionistické přístupy (keynesiánství a zejména neomarxismus), přičemž většina současných teorií se oběma extrémům vyhýbá. Hledání vhodné míry státního intervencionismu souvisí mj. s řešením velmi složitého dilematu mezi principem zásluhovosti a principem solidarity. Složitost řešení vyplývá nejen ze subjektivity vnímání obou těchto principů jednotlivci, ale i z velké proměnlivosti názorů mezi různými společnostmi v čase, přičemž objektivizace řešení je prakticky vyloučena a v zásadě se vždy jedná o multidimenzionálně podmíněný kompromis mezi hlavními aktéry. S řešením tohoto základního dilematu souvisí i náhled na vztahy mezi ekonomickou efektivností na jedné straně a sociální spravedlností na straně druhé.

Podobně závažným dilematem je i otázka vzniku a významu nerovností pro ekonomický a sociální vývoj. Liberální směry v zásadě tvrdí, že čím větší prostor se poskytne tržním silám, tím rychlejší bude ekonomický vývoj. Naopak pro nezbytnost alespoň částečného omezení působení tržních sil hovoří nejen široce pojímaná sociální hlediska, ale i hlediska ekonomická, zejména snaha předejít monopolizaci ekonomiky a udržet tak konkurenční prostředí. Mezi sociální hlediska patří nejen hlediska charitativní, tj. pomoc a ochrana slabších, ale i zohlednění skutečnosti, že příjem jednotlivců nezávisí jen na vlastních schopnostech, ale také na existujících vnějších omezeních (např. přístup ke vzdělání, existující vlastnické vztahy, prostor pro sociální i geografickou mobilitu) i na ochotě riskovat. Dále se jedná často i o společenskou nepřijatelnost ponechání působení volného trhu v některých sférách (např. ve zdravotnictví). Také rozdíly v životní úrovni obyvatel různých regionů nejsou závislé jen na schopnostech a iniciativě jejich obyvatel, ale například i na ekonomické struktuře (často v určitém historickém období výrazně ovlivněné disponibilními přírodními zdroji), jak přesvědčivě ukazují problémy právě v tradičně průmyslových oblastech. Podobný je vliv geografické polohy, ale i konkrétních vládních rozhodnutí (např. lokalizace zbrojní výroby, státních výzkumných ústavů či umístění staveb velké dopravní infrastruktury) apod.

Problém vzniku nerovností a jejich význam pro vývoj společnosti je principiální otázkou, která však dosud nebyla uspokojivě vysvětlena, a její objasnění je jedním z významných úkolů společenských věd do budoucna [5].

1.1 Příčiny vzniku nerovností

Příčiny lze v zásadě rozlišit na vnitřní a vnější. Vnitřními příčinami rozdílné úspěšnosti jednotlivců je jejich odlišná dispozice, pokud jde o celý soubor individuálních schopností a dalších osobních vlastností (jako je vůle, úsilí, ambice, vize), které ovlivňují míru jejich využití, respektive realizace vlastních schopností. Vnější příčiny představují jednak společensky podmíněné rozdíly v možnostech osobní schopnosti realizovat se a dále je rozvíjet (např. díky rozdílům ve společenském postavení), jednak rozdíly dané heterogenitou vnějšího prostředí. Tato heterogenita je primárně fyzickogeografické povahy, avšak s rozvojem společnosti se zvětšoval a postupně nabýval na dominanci význam socioekonomických faktorů. S odpoutáváním od závislosti na přírodním prostředí docházelo k vytváření vývojových mechanismů, často kumulativního typu, které umožňují prohlubování rozdílů mezi jednotlivci. Patrně nejvýznamnějším takovým kumulativním mechanismem je akumulace majetku a možnost jeho předávání a dalšího rozmnožování investováním. I když jsou uvedené příčiny vzniku rozdílů významné, neumožňují odpovědět na otázku, proč se za posledních 200 až 250 let tak pronikavě zvýšily například rozdíly v životní úrovni obyvatel mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Do té doby byly totiž rozdíly v kulturním a ekonomickém vývoji mnohem menší než dnes [16]. „Spouštějící“ mechanismus tohoto vývoje nevysvětluje dostatečně ani teorie ekonomického růstu. Zkušenosti za posledních několik staletí ukazují, že neustále vznikání rozdílů na všech hierarchických/měřítkových úrovních je obvykle silnější než opačně působící difúzní homogenizační procesy.

Je však nezbytné zdůraznit, že příčinou rozdílů mezi jednotlivci, případně dalšími subjekty, není primárně trh, respektive tržní mechanismus, protože k významným rozdílům by docházelo i bez existence trhu, což lze ilustrovat například na rozdílech v dosaženém stupni rozvoje u jednotlivých autarkických² společností. Tržní mechanismus není sice prvotní příčinou existence rozdílů, představuje však soubor významných mechanismů, z nichž některé působí ve směru zvyšování rozdílů, zatímco jiné naopak působí ve směru jejich snižování. Příkladem tržního mechanismu, který působí na snižování rozdílů, může být například přesun kapitálu do oblastí s vyšší mírou zisku, což přispívá k vyrovnávání míry zisku. Naopak na zvyšování rozdílů mezi tržními subjekty působí například některé principy investičního bankovníctví, kdy externí zdroje (úvěr) snáze získá úspěšný subjekt, což umožní dále dynamizovat jeho rozvoj. Významným problémem tržních transakcí je pak skutečnost,

² soběstačných co se zdrojů týče

že i když za předpokladu dobrovolnosti transakce, dokonalé informovanosti a racionality aktérů na tržní směně získají obě (všechny) zúčastněné strany, neexistuje mechanismus, který by zaručil rovnováhu v dělbě zisku. Příkladem tržní transakce, kdy existuje zřetelný prostor k výrazně jednostranné kumulaci zdrojů, jsou transakce, které probíhají v oligopolním či přímo monopolním prostředí. Intenzita nivelizačních i diferenciačních mechanismů tak do značné míry záleží na regulačním rámci, na existujících institucích, které organizují ekonomickou aktivitu, jako je například úsilí státu zajistit vymahatelnost práva a vynutit dodržování principů volné hospodářské soutěže [5].

2. Směry regionálního vývoje

2.1 Institucionální směry

Čelný představitel institucionální ekonomie, americký ekonom Richard Nelson [5] tvrdí, že v tradičním pojetí ekonomie „středního proudu“ existují v zásadě tři problémové oblasti, kterým ekonomická teorie dosud nevěnovala dostatečnou pozornost, ale které jsou současně klíčem k pochopení existujících rozdílů v míře dosaženého hospodářského růstu.

Podle Nelsona jsou první oblastí *technologie a technologické inovace*, přičemž celá řada teoretiků ekonomického růstu si ještě plně neuvědomila, že inovace a proces učení a objevování nových postupů a nalézání nových řešení představuje v zásadě proces trvalého narušování rovnováhy trhu. Tento proces je přitom do značné míry závislý na historickém vývoji, na zvolené cestě vývoje v určitém historickém vývoji, na zvolené cestě vývoje v určitém historickém okamžiku.

Druhou klíčovou oblastí, kterou podle Nelsona většina ekonomů podceňuje a chápe zjednodušeně, je pojetí *firmy*. Podle jeho názoru neusilují ekonomové o pochopení principů fungování firem, jejich vztahů ke konkurentům, subdodavatelům a způsobů komunikace s nimi, unikají jim rozdíly ve vnitropodnikové organizaci práce, v praktikách a navyklých způsobech řešení problémů, které se v jednotlivých firmách často zásadně odlišují. Nelson soudí, že většiny neoklasických ekonomů naopak chápe firmy pouze jako izolované, anonymní aktéry v odosobněném poli, kde působí jen mechanická pravidla poptávky a nabídky. Třetí klíčovou oblast podle Nelsona představují *institute*. V jeho pojetí se jedná o instituce v nejširším slova smyslu, tj. instituce nejen jako „organizace s adresou“, ale zejména institucionalizované praktiky, zrutinizované chování, zvyklosti, hodnoty jak kolektivní, sdílené, tak i návyky jednotlivců [5].

2.1.1 Teorie výrobních okrsků a flexibilní specializace

Otázkou výrobní specializace a koncentrace firem daného odvětví v určitém regionu se již na konci 19. století zabýval anglický ekonom Alfred Marshall [25], který definoval tzv. *vnější úspory*. Ty souvisejí s lokalizací průmyslové aktivity a projevují se zejména lepší dostupností specializovaných informací, dostupností pracovní síly kvalifikované v daném oboru a úsporami, které plynou z používání specializovaného strojního vybavení.

Hlavními autory teorie výrobních okrsků jsou italsí ekonomové Bagnasco [25], Becattini [33] a Brusco [33], kteří analyzovali způsob organizace (strukturu) výroby, fungování trhu práce a aktivity místních institucí v regionech tzv. „třetí Itálie“, tj. v oblastech Itálie, které nepatří mezi tradiční průmyslové oblasti (jako Lombardie nebo Piemont), ale v poválečném období prošly etapou relativně rychlého hospodářského růstu, který byl založen na rozvoji průmyslové produkce specializovaných malých a středních podniků (zejména v oblasti v severní Itálie – Toskánsko, Emilia-Romagna a Veneto). Bagnasco [25] jako první poukázal na skutečnost, že tyto regiony zaznamenaly v poválečném období nečekaný hospodářský růst, který podle jeho názoru nebyl postaven na principech individualizované, moderní průmyslové společnosti s vysokou mírou urbanizace, ale na specifických socioekonomických podmínkách, jejichž základem byla pospolitost místních komunit, pocit sounáležitosti s místní kulturou a tradiční hodnoty místních obyvatel, kteří sami vyrostli ještě v relativně zaostalém venkovském prostředí. Bagnasco připisuje úspěch regionů „třetí Itálie“ právě pocitu kolektivní sounáležitosti, důvěry a tradičním hodnotám (jedná se o silně religiózní oblasti) [25] [33].

Obdobně Brusco [33] a Becattini [33] ve svých analýzách úspěšného ekonomického vývoje regionů Emilia-Romagna a Toskánsko (nízká nezaměstnanost, vysoká míra ekonomické aktivity, nadprůměrný podíl regionu na exportu Itálie) vidí hlavní příčinu úspěchu těchto dříve málo industrializovaných regionů v mimořádně velkém podílu malých a velmi malých firem (s méně než deseti pracovníky) a v jejich specifickém způsobu spolupráce, prostorové blízkosti a aglomeračním efektu. Brusco hovoří zároveň o vertikální dezintegraci výroby, kdy oproti světovému trendu koncentrace výroby do velkých korporací (příznačné pro 70. léta) vznikla v regionu Emilia-Romagna celá soustava menších podniků. Ty byly schopny pružněji reagovat na poptávku a na rychle se měnící požadavky na malosériové nebo módní zboží, ale současně dosahovat značných úspor z rozsahu. Podle Bruscových zjištění byly úspory umožněny úzkou mezipodnikovou spoluprací a existencí specializovaných firem, které sdruženým firmám poskytují tzv. reálné služby, tj. zajišťují nákup vstupů za výhodné ceny ve velkém, vedou účetnictví pro více firem, získávají výhodné úvěry apod. Menší firmy také podle Brusca hojně využívají flexibilní technologie, které slouží pro sériovou velkovýrobu. Malé firmy a jejich asociace a podpůrné instituce jsou tak považovány za nejvýznamnější subjekt regionálního rozvoje.

Je jistě pravda, že konkrétní formy organizace flexibilních firem a regionů se navzájem odlišují, a to často dosti zásadně, takže není možné převádět zkušenosti italských regionů například do oblastí, kde tradičně dominují velké firmy a kde chybí tradice malého

a středního podnikání. Na druhé straně některé obecné principy úspěšné organizace výroby, na které poukázaly zkušenosti „flexibilních regionů“, se opakují ve většině z nich, takže je lze považovat za jeden z předpokladů úspěchu regionální ekonomiky. Stručně můžeme říci, že těmito principy jsou aglomerace většího počtu obdobně zaměřených firem, které si sice navzájem v té či oné míře konkurují, ale současně mezi nimi dochází k jisté formě spolupráce. Výsledkem aglomerace a spolupráce je zpravidla vyšší míra inovace, která pramení z intenzivnější výměny informací a dovedností vázaných na oborovou specializaci místních firem. Ruku v ruce se specializací se rozvíjí i fungování a přínos místních specializovaných institucí, které dále podporují inovaci a spolupráci [5].

2.1.2 Teorie učících se regionů: interpretace, reflexivita a moc

Výsledkem teoretických debat první poloviny 90. let byla shoda v tom, že zdrojem konkurenceschopnosti na konci 20. století jsou vědomosti, schopnost učit se a vytvářet kulturní klima, která napomáhá inovacím [18] [20]. Problematika učení přitom není spojována jen s vyspělými obory a s vývojem nových technologií, ale se všemi obory včetně tradičních odvětví. Konkurenceschopnost je pak chápána nikoli jako konkurence cenová, ale jako konkurence založená na neustálých inovacích. Znalosti jsou považovány za nejstrategičtější „surovinu“ a učení za rozhodující proces z hlediska trvale udržitelné konkurenceschopnosti.

Současná globalizovaná ekonomika výrazně změnila tradiční weberovské dělení výrobních faktorů na všudypřítomné a místně specifické, neboť prakticky cokoli je dnes možné se stále menšími náklady dopravit prakticky kamkoliv. Pokles dopravních nákladů, snižování bariér mezinárodního obchodu a rozvoj komunikací způsobují, že jen málo faktorů může být považováno za lokální a nemobilní. Jedním z několika málo těchto faktorů jsou právě znalosti a schopnosti učit se [23]. Rozdíly ve schopnosti učit se a inovovat jsou tak považovány za klíčový mechanismus regionální diferenciace, jehož role se bude do budoucna s největší pravděpodobností zvyšovat. Autoři teorie učících se regionů soudí, že učení a inovace zpravidla neprobíhají izolovaně v jedné firmě na základě jejich vnitřních zdrojů, ale potenciál učit se a inovovat je podstatně ovlivněn formou vztahů mezi firmou a jejím prostředím [22]. Prostředí je přitom chápáno nejen jako síť vztahů s dalšími firmami a institucemi, ale i jako obecný rámec pro činnost firmy, tedy institucionální struktura, sociální hodnoty, politická kultura dané země nebo regionu, do kterého je daná firma zakořeněna [19].

Podle Melmberga [19] je možné shrnout typické charakteristiky učících se regionů do tří skupin:

1. ekonomická konfigurace

- Melmberg má na mysli zejména existenci většího množství obdobně zaměřených firem, jejichž interakce mohou napomoci výměně informací a nových myšlenek

2. technologická infrastruktura

- technologickou infrastrukturou se rozumí existence výzkumných institucí, které spolupracují s místními podniky, což rovněž zvyšuje pravděpodobnost průmyslových inovací a zpětné kvality výzkumných zařízení

3. kultura a instituce

- nejproblematictější skupina, neboť je obtížné normativně stanovit, jaký charakter by měla mít kultura a instituce regionu, aby došlo k maximalizaci jeho schopnosti učit se a inovovat

Hlavním přínosem teorie učících se regionů je snaha systematicky analyzovat procesy, kterými vzniká a udržuje se v regionech schopnost vytvářet nové poznatky a vědomosti. V této souvislosti rozlišujeme několik forem učení: učení praxí, učení užíváním, učení hledáním a učení spoluprací, přičemž za nejcharakterističtější formu učení pro aktéry v učících se regionech Lundvall považuje učení vzájemnou spoluprací.

Neméně důležitá je podle Amin a Thrift [3] institucionální hustota, čímž rozumí rozmanitost i množství institucionálních forem existujících v daném regionu, jako o předpokladu pro úspěšný rozvoj regionu a pro schopnost vytvářet inovace. Podstatou úspěchu pak není jen přítomnost velkého počtu vazeb, ale také to, jak jsou navzájem propojeny, co se jejich prostřednictvím šíří a v neposlední řadě jaké vztahy moci (podřízenosti a nadřízenosti) tyto vztahy utvářejí.

Teorii učících se regionů bývá často vytýkáno, že se jedná o hledání jakýchsi ideálních modelových typů, místo aby byla větší pozornost věnována procesům, které způsobují vznik zásadně nových technologických inovací [14]. Slabinu v oblasti empirického výzkumu vzniku inovací, regionálních a národních rozdílů v intenzitě inovací nebo nedostatečně prozkoumané vazby mezi podnikovou spoluprací v regionu a mírou inovací přiznávají i Maskell a Malmberg. Tento nedostatek ovšem zdůvodňují tím, že celá teorie je dosud v počátcích a teprve čeká na podrobné empirické analýzy.

2.2 Současné (eklektické) období regionální politiky

Současné (třetí) období regionální politiky je do značné míry eklektické (s poněkud výraznějším zastoupením institucionálních a neoliberálních přístupů) a lze je vymezit od druhé poloviny 70. let až do současnosti. V regionální politice, vycházející z neoliberálních přístupů, dominují spíše opatření stimulující lokální iniciativy, a to jak u subjektů soukromého sektoru, tak v případě subjektů veřejného sektoru, příp. spolupráce subjektů veřejného a soukromého sektoru. Přestože jsou v tomto období aplikovány i postupy a nástroje používané již v předchozím období, je pro současné období typické rozšíření nástrojů regionální politiky o nové, „širší“ přístupy, kterým je společná snaha o řešení příčin regionálních problémů a nikoliv jen jejich následků, jako tomu bylo v předcházejících dvou obdobích.

Současné přístupy k řešení regionálních problémů zdůrazňují tedy především podporu vznikajícím malým a středním firmám, podporu šíření technických inovací, decentralizační opatření ve sféře veřejné správy, podporu lokální iniciativě, deregulační opatření, networking a programy následné péče o zahraniční investory (tzv. programy after care³). Tato šíře přístupů ke stimulaci lokálního rozvoje je výrazem současné názorové plurality, jejímž ohniskem je přesvědčení o klíčovém významu lidské iniciativy a lidských zdrojů pro regionální rozvoj.

Kromě aplikace těchto širších přístupů ve sféře podpory regionálního rozvoje dochází v současnosti v rámci regionální politiky vyspělých států k několika dalším změnám. Významným trendem je provazování regionální politiky s dalšími podpůrnými státními politikami, například se sociální politikou a s průmyslovou politikou. Dochází také k zohledňování regionální dimenze v rámci sektorových politik. Příkladem prvního typu je politika hospodářské a sociální soudržnosti EU, která vznikla v roce 1989 [5].

³ After-care – tzv. následná péče. V současnosti již nejde pouze o lákání investorů, kteří by v regionu otevírali nové výrobní závody. Důležité je komunikovat s těmi, kteří se v regionu v uplynulých letech usídlili a zajistit tak jejich těsnější provázanost s místní ekonomikou a otevřenou komunikaci s místní správou. Cílem je posílení důvěry v region jako místa nabízejícího příznivé podmínky pro další expanze, a tak zvýšení objemů reinvestic, zejména do aktivit s vyšší přidanou hodnotou a výzkumu a vývoje. V neposlední řadě mají after-care aktivity za cíl také omezovat riziko odchodu investorů do jiných teritorií [20].

3. Ekonomika územního rozvoje

Když na počátku devadesátých let naše města znovu získala samosprávu a mohla vzít budoucnost do svých rukou, mnozí pochybovali, zda zastupitelstva a nedostatečně odborně připravený správní aparát budou schopny zvládnout úskalí plánování a územního rozvoje. V té době u nás vlastně neexistovala zkušenost s problematikou územního rozvoje v podmínkách tržní ekonomiky a experti, kteří přicházeli ze západní Evropy a severní Ameriky, většinou končili ve státních orgánech nebo v soukromých firmách. Ti experti, kteří se přece jen věnovali územnímu rozvoji přímo ve městech, naráželi na zcela odlišnou situaci, než jakou znali ze svého domácího prostředí: neexistoval systém státních podpor rozvoje měst, vlastní příjmy měst byly malé a města zpravidla ani nevěděla, kde a jaký nemovitý majetek vlastní.

Uplynulé desetiletí dokázalo přes řadu přetrvávajících problémů vytvořit na našem trhu nemovitostí a scéně územního rozvoje situaci přinejmenším popsatelnou a pochopitelnou v intencích běžné odborné literatury zabývající se touto problematikou. U většin nemovitostí je znám jejich vlastník, města mají zpracovány více či méně věrohodné cenové mapy a také se postupně dotváří a stabilizuje systém státní rozvojové politiky doprovázený podpůrnými programy.

3.1 Využívání území a udržitelný rozvoj

Cílem užívání území je dosáhnout co největšího užítku z každého pozemku, využít co nejlépe jeho potenciálu. Území přitom mohou přinést dvojí druh užítku: buď svými přírodními vlastnostmi (úrodnost nebo nerostné bohatství), nebo jsou užívány jako urbanizované území: pak je jejich užitek dán činnostmi a strukturami, pro které území poskytuje prostor: bydlení, výroba, veřejné služby, doprava atd. [12].

3.1.1 Prostorová organizace měst

V tržním prostředí s neelastickou nabídkou pozemků si jednotliví investoři jako nositelé různých možných způsobů využití pozemků navzájem konkurují a pozemek nakonec získá ten, jehož záměr je ekonomicky nejefektivnější, a tudíž dokáže nabídnout cenu odpovídající hodnotě pozemku. Jednotlivé druhy využití se navzájem liší ve výnosu, kterého dosahují z 1m^2 plochy pozemku resp. 1m^2 podlažní plochy objektu. Nejatraktivnější polohy

proto budou obsazeny nejvýnosnějším využitím. Nejatraktivnější pro podnikání a nejvhodnější pro služby je tedy střed (centrum) města.

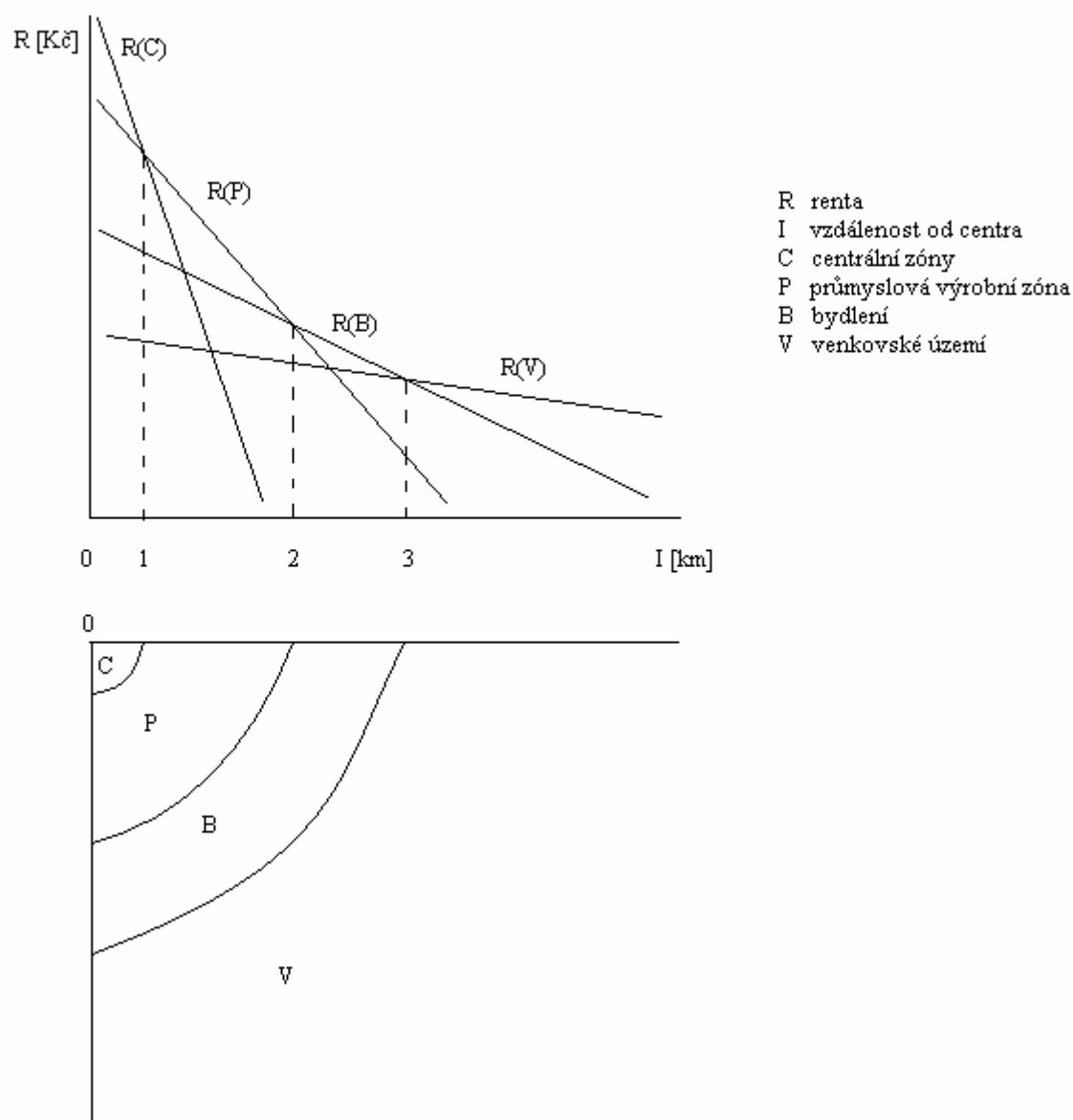
Koncentrický model uspořádání města podle W. Alonsa

Tento model je založen na některých zjednodušujících předpokladech:

- dokonalé fungování trhu včetně racionálního ekonomického jednání všech účastníků,
- město se rozvíjí na homogenní pláni bez přirozených překážek, jediným kritériem dostupnosti je přímá vzdálenost,
- všechny služby, obchody a pracovní příležitosti jsou soustředěny do středu města,
- při modelování křivek vyjadřující tržní výši nájmu, tedy cenu, kterou jsou poptávající ochotni platit v určité vzdálenosti od nejatraktivnějšího bodu (centra), vychází neoklasický koncentrický model v podstatě z teorie *trade off*, tedy z toho, že poptávajícího zajímají dvě věci: velikost pozemku a náklady na dopravu (zde zjednodušeně představovány vzdáleností od centra).

Možnosti či ochota poptávajícího jsou omezené co se týče výše ceny či nájmu, tvoří pro jednotlivá funkční využití jakousi konstantu. Protože předpokládáme, že náklady na dopravu rostou úměrně vzdálenosti od centra, musí renta (odpovídající ceně pozemku či ideální části nájmu vztahující se k pozemku) klesat úměrně vzdálenosti od centra [2].

Graf 3.1 Model rozmístování funkcí v městském prostoru

Zdroj: [2]

Je zřejmé, že ve vzdálenosti 0-1 od centra jsou poptávající po pozemcích s využitím C schopni cenami a nájem, které jsou ochotni platit, vytlačit ostatní funkce. Totéž platí o úseku 1-2 pro funkční použití P: pro poptávající po funkčním využití C je vzdálenost od centra natolik velká, že v tom úseku již nejsou ochotni zaplatit tolik, co poptávající po využití atd.

Alonsonův model samozřejmě neodpovídá dokonale skutečnosti, která je podstatně složitější. Jeho význam tkví především v tom, proč mají města průmyslového věku tendenci vytvářet kolem centra prstence monofunkčních zón a proč v tržních podmínkách intenzita ekonomického využití zpravidla roste směrem k centru [2].

3.1.2 Vliv rozvoje dopravy a technické infrastruktury na utváření měst

Počínaje druhou polovinou minulého století byly změny v dopravě hlavním akcelerátorem uzemní expanze měst přecházející v tomto století ve vznik a vývoj městských regionů. Zdá se, že přes převratný vývoj telekomunikací, který je charakteristický pro konec 20. století, bude fyzická struktura měst i nadále ovlivňována hlavně dopravou a v našich podmínkách též dostupností dalších složek technické infrastruktury.

Doprava a bydlení

Efekt zlepšování dopravních možností je možno si ukázat na příkladu bydlení. Víme, že se vzdáleností od centra (respektive místa, kde se nacházejí pracoviště, nákupní místa a další cíle pohybu obyvatel) náklady na 1 m² plochy pro bydlení klesají a náklady na dopravu rostou. Sníží-li se náklady na dopravu (v penězích či čase), posune se krátkodobě optimální poloha bydlení pro domácnost směrem od centra.

Protože se změnila poptávka, reaguje po nějaké době i nabídka. Ceny v centru poklesnou (s důsledky na zhoršování údržby domů, protože z takto snížené výše příjmů se údržba nemusí vyplácet), ceny na předměstí vzrostou. Tím se může vytvořit prostor pro přesídlení menších a méně bohatých firem do centra. Vzroste tím počet pracovních míst a ožíví se ekonomický růst. V určitém stupni růstu se začnou projevovat dopravní zácpy a také náklady na bydlení opět vzrostou, protože poptávka po něm vzrostla.

Dlouhodobým důsledkem zlepšení dopravních cest ve městě tedy není ani tak změna v proporcích celkových nákladů na bydlení, jako spíše růst města v územním, ekonomickém a populačním smyslu. Obdobně ovlivňují ekonomiku měst i další složky infrastruktury [21].

3.2 Územní rozvoj

Pod pojmem územní rozvoj rozumíme cílevědomé zhodnocování území, tj. záměrnou změnu způsobu využívání území a staveb v něm nebo intenzity jeho využívání tak, aby se zvýšil užitek (výnos) [21].

3.2.1 Subjekty územního rozvoje

Podle způsobu, jakým se angažují v procesu investiční výstavby a podle způsobu, jakým nakládají s hotovou stavbou, lze mezi účastníky územního rozvoje rozlišit tři skupiny aktivních nositelů:

Stavebníci jsou přímí investoři, kteří rozvojovou stavební nebo nestavební investici financují, kteří tuto investici zároveň realizují a budou zpravidla i jejími uživateli.

Investoři jsou právnické nebo fyzické osoby, které podnikají v oblasti věcných investic. Investoři jsou individuální (osoby, malé firma) nebo institucionální (banky, pojišťovací společnosti, penzijní fondy, velké podniky). Investoři dokončenou stavbu hodlají přímo užívat nebo ji alespoň dlouhodobě vlastnit.

Developeři jsou podnikatelé, pro které je realizace stavebních investic předmětem vlastní podnikatelské činnosti. Po dokončení stavbu hodlají prodat nebo eventuálně pronajmout. Developer tedy dokončenou stavbu sám zpravidla neužívá, ani ji sám přímo nespravuje.

Podle kritérií uplatňovaných pro investice do územního rozvoje se rozlišuje komerční, veřejné a neziskové subjekty.

Komerční podnikatelé sledují investicí do územního rozvoje vlastní zisk nebo jiný užitek. Jejich rozhodování je výsledkem čistě ekonomické kalkulace z individuálního pohledu: sleduje předpokládaný zisk a dobu, za niž má být tohoto zisku dosaženo. V tržní ekonomice je většina subjektů územního rozvoje soukromých a komerčně orientovaných.

Veřejné subjekty se při svém rozhodování mají řídit především obecnou prospěšností – zvýšením celkového blahobytu dané komunity (obce, regionu). Rozhodování veřejných subjektů je výsledkem politického procesu (v případě zákonodárné složky) nebo správního procesu řídicího se předpisy (u složky výkonné).

Neziskové subjekty tzv. třetího sektoru sledují svým rozhodováním specifické cíle těchto organizací a z nich vyplývající kritéria.

Do územního rozvoje vstupuje řada dalších účastníků. Jsou jimi:

- vlastníci pozemků,
- finanční instituce – banky, spořitelny a fondy,
- realitní kanceláře, pozemkoví makléři, odhadci cen nemovitostí a právní poradci pro nemovitosti,
- stavební firmy (dodavatelé stavebních prací),
- projektanti staveb,
- uživatelé (nejemníci) atd.

Ti všichni vstupují nepřímou či přímo do některých fází procesu. Do procesu územního rozvoje vstupují také veřejné subjekty (města a státy, respektive jejich orgány) v roli orgánů

veřejné správy, které mají hájit veřejný zájem – orgány územního plánování, stavební úřad, katastrální úřad. atd.

Skutečný územní rozvoj je vždy výsledkem působení všech subjektů [32].

3.2.2 Projekty územního rozvoje

Územní rozvoj iniciuje poptávka po plochách (stavbách) – například pro bydlení, výrobu, dopravu nebo obchod. Subjekty územního rozvoje se vždy rozhodují o konkrétním projektu, tj. investici do územního rozvoje v konkrétních podmínkách jednoznačně vymezeného místa (pozemku) a předem poměrně přesně vymezeného času realizace. Vhodnost a efektivita územního rozvoje vychází z vlastností předmětného území a charakteristik jeho dosavadního i budoucího využití, ale podléhá také časovým změnám tržních podmínek (nabídky, poptávky, investiční aktivity, atd.) a změnám společenských a politických preferencí.

Územní rozvoj vyžaduje poměrně zdlouhavou přípravu a velké objemy kapitálu. Fyzické struktury, které vytváří, mají zpravidla dlouhou životnost při obtížné adaptabilitě. Ekonomické podmínky (tedy například mění se tržní ceny toho kterého funkčního využití) a finanční podmínky (cena kapitálu, úroková míra) ale nutí investory a developery usilovat o rychlou návratnost investic. Krátkodobé (v řádu několika let) ekonomické cíle územního rozvoje z pohledu komerčních investorů a developerů nemusí být v souladu s veřejným zájmem, který zpravidla hodnotí obecnou prospěšnost v dlouhém časovém horizontu.

Aby mohly přímo zúčastněné strany učinit odpovědná rozhodnutí, potřebují informace. Ty se týkají především:

- trhu,
- území,
- finanční a ekonomické oblasti,
- právních vztahů.

Informace z různých oblastí se vzájemně podmiňují a výsledný projekt je jimi všemi ovlivněn. To zvyšuje nároky na komplexní přípravu projektu.

Investoři a stavebníci při uspokojování vlastní poptávky po plochách (stavbách) mají v zásadě tyto možnosti:

- koupit hotový objekt (budovu),
- opravit a rekonstruovat vlastní objekt,
- postavit nový objekt,

- najmout si vhodné prostory nebo objekt [17].

3.2.3 Příprava projektu územního rozvoje

Pro úspěšný průběh projektu územního rozvoje je vhodné provést několik různých, spolu navzájem provázaných a na sobě závislých průzkumů a rozborů. Tyto analytické práce se mohou lišit co do obsahu i rozsahu podle typu a velikosti zamýšleného projektu a podle klienta. Obecně však budou vždy předmětem průzkumů fyzické a ekonomické (popřípadě sociálně-ekonomické) předpoklady. Rozbory se budou zabývat urbanistickou, ekonomickou, finanční a právně organizační stránkou projektu.

Průzkumné a rozborové práce

Fyzické prostředí

Cílem je především získat všechny relevantní informace o limitech (omezeních) využití předmětného území vyplývajících z obecných právních předpisů a o regulativech platných pro toto území obsažených ve všech druzích platné územně plánovací dokumentace. Dále se zkoumá potenciál území, tj. jeho dostupnost a napojení na síť technické infrastruktury, znečištění ovzduší, půdy, popřípadě vody a hluku.

Vlastnické vztahy

Ve fázi průzkumů je potřeba zjistit, kdo jsou vlastníci pozemků vhodných pro rozvoj a zda a za jakých podmínek jsou ochotni své pozemky (nemovitosti) pro rozvoj uvolnit (odprodat, popřípadě vstoupit do rozvojového společenství).

Průzkumy trhu

Pro komerční projekty územního rozvoje jsou nejvýznamnější průzkumy trhu prováděné odděleně pro každé funkční využití, s nimž projekt počítá. Průzkumy zjišťují nabídku a poptávku po předmětném funkčním využití s ohledem na standard (kvalitu, cenovou hladinu). V průzkumech se zjišťuje současný stav, ale také předpokládaná dynamika změn po dobu realizace a ekonomická návratnost rozvojového projektu [17].

4. Regionální politika

Existence nerovností je významným podnětem společenského vývoje, předpokladem pro formování efektivnějších forem územní dělby práce a specializaci [11]. Ačkoli je existence rozdílů žádoucí a nezbytná [13], příliš velké rozdíly, ať již mezi jednotlivci nebo mezi regiony, přestávají působit stimulačně a mají i závažné sociální a politické důsledky, a proto jsou zpravidla považovány za negativní jev. Velikost nerovností mezi jednotlivci a skupinami obyvatel je vládami omezována souborem politik, včetně například daňového systému, sociálního zabezpečení apod. Jednou z forem, kterou se vlády snaží o snížení rozdílů na regionální úrovni, je regionální politika. Tolerance k regionálním rozdílům, podobně jako k sociálním nerovnostem, je v různých společnostech velmi odlišná a navíc značně proměnlivá, takže stejně velké regionální rozdíly v závislosti na konkrétních podmínkách mohou, ale také nemusejí být považovány za problém a důvod pro intervenci.

V souvislosti s koncepcí regionální politiky je nutno zdůraznit, že existují nejen významné rozdíly v citlivosti společnosti na regionální disparity v různých sférách, ale že existují i rozdíly v možnostech společnosti disparity v různých sférách ovlivnit. Regionální politika pak představuje konkrétní projev úsilí společnosti o snížení velikosti regionálních rozdílů. Rozdíly v socioekonomické vyspělosti regionů však nejsou jediným důvodem pro existenci regionální politiky. Regionální politiku je spíše nutno chápat jako součást souboru ekonomických a sociálních politik, pomocí níž se státy snaží dosáhnout národních cílů, jako je ekonomický růst, sociální a politická stabilita, rovnost šancí obyvatel i rozdělování příjmů způsobem, který většina obyvatel považuje za spravedlivý, a který je současně ekonomicky stimulující.

Základním předpokladem pro existenci regionální politiky je kromě stanovení cílů a vymezení regionů, vůči kterým bude regionální politika uplatňována. Klíčovým prvkem regionální politiky je právě regionální selektivnost, tedy zaměření podpory jen na vybrané regiony. Existují přitom dva základní typy regionální politiky [10]. První je „*strategická*“ regionální politika, která je zaměřena na dosažení vnější konkurenceschopnosti státu jako celku tím, že bude posílena konkurenceschopnost a atraktivita jádrových aglomerací daného státu (tuto politiku provádělo například Nizozemsko s cílem podpořit aglomeraci Randstadt v konkurenci s Londýnem, Paříží, Bruselem a Frankfurtem). Druhým základním typem regionální politiky je politika „*pojišťovací*“, tj. regionální politika orientovaná na zmírnění ekonomických a sociálních problémů v zaostávajících či strukturálně postižených regionech

a na posílení vnitřní soudržnosti státu. Podstatně častější je pojetí regionální politiky jakožto politiky „pojišťovací“, zatímco strategické zaměření regionální politiky je v současnosti spíše výjimečné.

V případě „pojišťovací“ regionální politiky, zaměřené na podporu hospodářsky nejslabších či nejproblémovějších regionů, je nutné zdůraznit, že pojem problémový region je pojem velmi relativní (viz. např. velmi rozdílný význam pojmu problémový nebo růstový region ve Švýcarsku ve srovnání se státy EU nebo se státy střední a východní Evropy, případně dokonce ve srovnání s rozvojovými zeměmi). Obecně také platí, že vyspělejší státy se vyznačují menšími meziregionálními rozdíly, než je tomu ve státech zaostalejších (např. USA versus Čína). Proto také tradiční dilema mezi sociální spravedlností na jedné straně a ekonomickou efektivností, respektive rizikem neefektivní alokace zdrojů na straně druhé, existuje především v rozvojových zemích, a to díky podstatným meziregionálním rozdílům v mnoha sférách, zejména v kulturních tradicích, vzdělanosti, vybavenosti infrastrukturou i v produktivitě práce [15].

V současnosti je hlavním trendem ve sféře regionální politiky její provazování s dalšími podpůrnými státními politikami, zejména se sociální politikou, a také „regionalizace“ sektorových politik. Příkladem prvního typu je politika hospodářské a sociální soudržnosti EU, která vznikla v roce 1989 spojením regionální politiky se sociální politikou a s částí zemědělské politiky. Příkladem citlivějšího posuzování regionálních dopadů sektorových politik nebo jejich zaměření na snížení rozdílů mezi regiony je posuzování regionálních dopadů velkých infrastrukturních staveb nebo odlišná výše investičních pobídek podle jednotlivých typů regionů v rámci politiky na podporu přílivu zahraničních investic [5].

4.1 Regionální politika EU

Přestože je Evropská unie jednou z nejbohatších částí světa, existují mezi jejími regiony výrazné rozdíly, pokud jde o příjem a příležitosti. Prostřednictvím své regionální politiky EU přesouvá prostředky z bohatých regionů do chudších. Cílem je modernizovat zaostávající regiony a umožnit jim, aby se dostaly na úroveň zbytku unie.

Solidarita a soudržnost

Regionální politika je nástrojem finanční solidarity a významnou silou zajišťující soudržnost a hospodářskou integraci. Cílem solidarity je přinést hmatatelné výsledky

občanům a regionům s nejnižší životní úrovní. Soudržnost vychází ze zásady, že zmenšení rozdílů v příjmech a bohatství mezi jednotlivými regiony je přínosem pro všechny.

Velké rozdíly v úrovni prosperity existují jak mezi jednotlivými státy, tak i uvnitř členských států EU. Všechny nejbohatší regiony z hlediska HDP na obyvatele (což je standardní měřítko bohatství) jsou městské aglomerace – Londýn, Brusel a Hamburg. Nejbohatší země, Lucembursko, je více než sedmkrát bohatší než Rumunsko a Bulharsko, které jsou nejnovějšími a nejchudšími členskými státy EU.

Dynamické účinky členství v EU ve spojení s aktivní a cílenou regionální politikou mohou přinést výsledky. Obzvlášť povzbudivý je v tomto ohledu případ Irska, jehož HDP, dosahující při vstupu do EU v roce 1973 jen 64 % průměru, je dnes jedním z nejvyšších v unii. Jednou z priorit regionální politiky je co nejrychlejší růst životní úrovně v zemích, které se k EU připojily v roce 2004, na úroveň průměru EU.

Příčiny nerovností

Příčiny regionálních nerovností jsou různé. Může se jednat o dlouhodobé znevýhodnění v důsledku zeměpisné odlehlosti regionu, o nedávné sociální a hospodářské změny nebo o kombinaci obou těchto faktorů. Tato znevýhodnění se často projevují ve formě sociálního úpadku, nekvalitních škol, vyšší nezaměstnanosti a nedostatečné infrastruktury. V případě některých členských států je jednou z příčin dědictví po bývalém systému centrálně plánovaného hospodářství.

Cena úspěchu

EU využila vstupu těchto zemí k reorganizaci a restrukturalizaci výdajů na regionální politiku. V letech 2007–2013 budou výdaje na regionální politiku představovat 36 % rozpočtu EU. V sedmiletém období tak dosáhnou výše téměř 350 miliard eur. Úsilí je zaměřeno na tři cíle: *konvergenci, konkurenceschopnost a spolupráci*. Tyto cíle jsou součástí programu, který se dnes nazývá politika soudržnosti.

Prioritou jsou členské státy EU ve střední a východní Evropě a regiony ostatních členských států se zvláštními potřebami. Dvanáct zemí, které se připojily k EU v roce 2004, dostane v období 2007-2013 51 % všech výdajů na regionální rozvoj, ačkoli v nich žije méně než čtvrtina celkového obyvatelstva unie.

Finanční prostředky pocházejí podle charakteru pomoci a typu příjemce ze tří různých zdrojů:

- *Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)* financuje programy týkající se obecné infrastruktury, inovací a investic. Způsobilé jsou nejchudší regiony ze všech členských států.
- *Evropský sociální fond (ESF)* poskytuje prostředky na projekty odborné přípravy a další druhy pomoci v oblasti zaměstnanosti a na programy vytváření pracovních míst. Stejně jako u EFRR, jsou ke získání podpory způsobilé všechny členské státy.
- *Z Fondu soudržnosti* se hradí náklady na projekty ochrany životního prostředí a dopravní infrastruktury a na vývoj výroby energie z obnovitelných zdrojů. Způsobilé jsou pouze státy, jejichž životní úroveň je nižší než 90 % průměru EU. Jedná se o 12 nových členských států a Portugalsko a Řecko. Podpora Španělsku, které získávalo finanční prostředky v rámci předchozích operací Fondu soudržnosti, se postupně ruší.

Rozdělení výdajů

Většina prostředků poskytovaných v rámci regionální politiky je vyhrazena pro regiony s HDP nižším než 75 % průměru EU a je určena na zlepšení jejich infrastruktury a rozvoj jejich ekonomického a lidského potenciálu. To se týká 17 z 27 členských států EU. Na druhé straně může všech 27 zemí obdržet prostředky na podporu inovací a výzkumu, udržitelného rozvoje a kvalifikační přípravy v méně rozvinutých regionech. Menší část prostředků je určena na přeshraniční a meziregionální kooperační projekty.

Podpora růstu a zaměstnanosti

Regionální politika by měla přispívat k plnění tzv. lisabonské agendy podpory růstu a zaměstnanosti:

- zvyšováním atraktivity zemí a regionů pro investice díky zajištění lepší dostupnosti, kvalitních služeb a ochrany přírodního potenciálu,
- podporou inovací, podnikání a znalostní ekonomiky díky rozvoji informačních a komunikačních technologií,
- vytvářením většího množství a lepších pracovních míst díky zvýšení přizpůsobivosti pracovní síly a zvýšení investic do lidského kapitálu [31].

4.2 Regionální politika ČR

V oblasti regionální politiky Ministerstvo pro místní rozvoj vypracovává a uvádí do praxe koncepční dokumenty a strategie, poskytuje pomoc prostřednictvím podpůrných programů a po živelných a jiných pohromách mimořádného rozsahu připravuje strategie obnovy postižených území.

Mezi základní cíle regionální politiky patří rozvoj regionů zaměřený na jejich soudržnost a zvyšování konkurenceschopnosti: každý region by měl mít příležitosti ke svému vyváženému rozvoji odpovídajícímu jeho potenciálu a specifickým stránkám.

Základním nástrojem regionální politiky, za niž ze zákona odpovídá Ministerstvo pro místní rozvoj, je nyní Strategie regionálního rozvoje České republiky platná pro období 2007–2013. Zabezpečuje provázanost národní regionální politiky s regionální politikou Evropské unie a také s ostatními odvětvovými politikami ovlivňujícími rozvoj území, vycházejí z ní regionálně zaměřené rozvojové programy financované výhradně z národních zdrojů nebo spolufinancované ze zdrojů Evropské unie. Zvláštní pozornost věnuje regionální politika specifickým problémům rozvoje měst a venkovských oblastí [30].

4.2.1 Regiony soudržnosti

Region soudržnosti odpovídá úrovni správního členění NUTS II. Aby bylo pro celou Evropskou unii dosaženo srovnatelnosti jednotlivých statistických celků, jsou pro jednotlivé úrovně soustavy NUTS stanoveny meze počtu obyvatel, přičemž pro NUTS II platí hranice minimálně 800 tisíc a maximálně 3 miliony obyvatel. V České republice je 8 regionů soudržnosti:

- NUTS II Praha
- NUTS II Střední Čechy
- NUTS II Jihozápad
- NUTS II Severozápad
- NUTS II Severovýchod
- NUTS II Jihovýchod
- NUTS II Střední Morava
- NUTS II Moravskoslezsko

V programovém období EU 2007-2013 jsou tyto regiony způsobilé čerpat pomoc z fondů EU, a to každý samostatně. Za tímto účelem byly zřízeny právní subjekty - regionální rady regionu soudržnosti, které mají podle zákona 248/2000 Sb. za úkol administrovat finanční prostředky strukturálních fondů EU pomocí regionálních operačních programů [29].

4.2.2 Regionální operační program (ROP) NUTS II Moravskoslezsko 2007-13

Je základním rozvojovým dokumentem Moravskoslezského kraje.

Vize ROP Moravskoslezsko :

Je atraktivním místem pro život, práci i volný čas, živý, soběstačný a ctižádostivý, s dynamickou ekonomikou, zdravým životním prostředím a svěbytnou kulturou.

Prioritní osy :

1. regionální infrastruktura a dostupnost
 - 1.1 rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury,
 - 1.2 rozvoj a dostupnost letiště Ostrava,
 - 1.3 rozvoj dopravní obslužnosti,
 - 1.4 infrastruktura integrovaného záchranného systému a krizového řízení,
2. podpora prosperity regionu
 - 2.1 infrastruktura veřejných služeb,
 - 2.2 rozvoj cestovního ruchu,
 - 2.3 podpora využívání brownfields⁴,
 - 2.4 marketing regionu,
3. rozvoj měst
 - 3.1 rozvojové póly regionu,
 - 3.2 subregionální centra⁵,
4. rozvoj venkova
 - 4.1 rozvoj venkova,
5. technická pomoc
 - 5.1. implementace regionálního programu [29].

⁴ Urbanistický termín označující opuštěná území s rozpadajícími se obytnými budovami, nevyužívané dopravní stavby a nefunkční průmyslové zóny. Vyznačují se často obrovskými rozměry (např. areál Lahos Hulváky v Ostravě), negativními sociálními jevy (bezdomovectví, krádeže kovů) a ekologickou zátěží [6]. Seznam lokalit se nachází na stránkách: <http://www.brownfielddy.cz>.

⁵ Podpora školství a volnočasových aktivit ve městech, ostatní občanská vybavenost a veřejná prostranství.

5. Historie vzniku mikroregionu Moravice

Mikroregion vznikl jako dobrovolné a otevřené spojení měst a obcí Vítkovska – Budišovska za účelem pomoci a koordinace při řešení problémů ve všech oblastech mikroregionu a přípravy projektů pro získávání podpory ze státních prostředků a prostředků EU pro zemědělství a rozvoj venkova.

Moravice je název svazku čtrnácti obcí - Branka u Opavy, Březová, Černná ve Slezku, Kružberk, Melč, Mikolajice, Moravice, Nové Lublice, Radkov, Raduň, Skřipov, Staré Těchanovice, Svatoňovice, Větrkovice a dvou měst Budišov nad Budišovkou a Vítkov, nacházejících se v jihozápadní části okresu Opava.

Z geografického hlediska je sjednocujícím prvkem řešeného území a současně také dominantou řeka Moravice, resp. její část od Kružberské přehrady po město Hradec nad Moravicí. Sledované území se nachází v malebné krajině Oderských vrchu, které náleží celku Nízkého Jeseníku. Průměrná nadmořská výška se pohybuje kolem 500 m.

Společnou snahou svazku obcí je:

- péče o životní prostředí,
- obnova a tvorba krajiny úzce spojená se záchranou dochovaného kulturního dědictví,
- obnova dopravní a technické infrastruktury,
- stabilizace migrace obyvatel a standardizace občanské vybavenosti mikroregionu,
- spolupráce mezi obcemi mikroregionu a sousedními mikroregiony,
- podpora malého a středního podnikání,
- rozvoj cestovního ruchu,
- podpora zemědělství v mikroregionu [24].

Obr. 5.1 Mikroregion Moravice; Zdroj: [24]

5.1 Téma územního rozvoje

Udržení a rozvoj kvalitních služeb jsou nezbytné podmínky pro život venkovských oblastí. Ve své podstatě také posilují přitažlivost těchto oblastí. Je třeba omezovat diskriminaci a podporovat začleňování slabších vrstev stejně jako rovnost mezi muži a ženami. Zvyšovat atraktivitu území, aby se udrželo, ale i přilákalo obyvatelstvo a podnikatelské subjekty. Aktivita, které by mohly být v tomto rámci vykonány, jsou např.:

- průzkumy, analýzy, expertizy, předběžné studie,
- kulturní, společenské a zábavné akce související s tématem (festivaly, slavnosti, pouti),
- vzdělávání,
- informace pro uživatele,
- propagace, vnitřní komunikace,
- služby nezbytné pro hospodářství a život obyvatelstva na venkově,
- podpora pracovních aktivit se zřetelem na dostupnost těchto oblastí hromadnou dopravu, zapojení slabších vrstev a respektování rovnosti příležitostí,
- vytváření a obnova multifunkčních společenských prostor,
- posilování dostupnosti a různorodosti služeb pro širokou veřejnost,
- modernizace veřejných služeb,
- podpora iniciativ majících za cíl využívání obnovitelných zdrojů paliv a energie,
- studie a práce v oblasti ochrany rázu krajiny,
- aktivity, jejichž cílem je integrace slabších vrstev do společnosti a podpora jejich potřeb.

6. Socioekonomická analýza

6.1 Popis oblasti – základní charakteristika

Mikroregion Moravice se nachází v severovýchodní části České republiky a svou rozlohou je největším mikroregionem okresu Opava. Tento krásný a pohostinný kraj má svůj svéráz. Osu tvoří romantická řeka Moravice s řadou meandrů v hlubokém skalnatém údolí. V roce 1994 zde byl vyhlášen Přírodní park Moravice - největší a nejhodnotnější chráněné území na Opavsku. Celá oblast mikroregionu Moravice patří k cílům vyhledávaným turisty. K návštěvě vás zve město Hradec nad Moravicí s výstavním zámekem na skalnatém ostrohu nad řekou. Nedaleko odsud se nachází zámek Raduň s řadou rybníků. Na příkré skále nedaleko Podhradí se tyčí zřícenina hradu Vikštejna.

V tomto malebném kraji prožila dětství Joy Adamsonová, vnučka podnikatele Weissshuhna. Na toto šťastné období Adamsonová vzpomíná ve svých knihách po celý život. Stejně jako básník Petr Bezruč se nechal inspirovat při pobytu v Brance u Opavy a Hradci nad Moravicí; Žimrovice, Melč, Radkov, Klokočov, Čermná ve Slezsku a Branka jsou ztvárněny ve Sbírce Slezské písně.

Na počátku roku 2006 bydlelo ve vymezeném mikroregionu 17 382 obyvatel a to na celkové rozloze 381,08 km². Zemědělská půda tvoří 47 % z celkové rozlohy mikroregionu a téměř 71 % této pudy je zorněno. Z toho vyplývá, že se jedná o středně zemědělsky využívanou oblast [7].

Tab. 6.1 Základní charakteristika mikroregionu Moravice v porovnání s okresem Opava k 1.1.2006

území	počet oby.	hustota oby. na km ²	rozloha [km ²]	z toho zem. půda [%]	ze zem. půdy orná půda [%]	lesy [%]	zastavěná plocha [%]
Mikroregion Moravice	17 382	62,38	381,08	47,88	71,73	41,57	1,18
Okres Opava	180 260	160,08	1 126,09	62,17	81,99	27,75	2,11
Moravskoslezský kraj	1250 769	230,47	5 427,04	51,15	63,16	35,30	2,23

Zdroj: [7]

6.2 Demografická charakteristika mikroregionu

6.2.1 Věková struktura obyvatel

Mikroregion sdružuje šestnáct obcí s necelými 18 000 obyvateli. Největším městem podle počtu obyvatel je Vítkov s 6 200 obyvateli, následuje Budišov nad Budišovkou s 3 142 obyvateli. Ve sledované populaci je mírná převaha žen. Věková struktura obyvatel v mikroregionu Moravice je vcelku příznivá, neboť počet dětí do 15let ve sledovaném období převyšuje počet osob starších 60 let. Ve sledovaném období za posledních 10 let klesl téměř ve všech obcích počet obyvatel, což odpovídá trendům v rámci České republiky.

Tab. 6.2 Věková struktura obyvatel mikroregionu Moravice v roce 2001

území	počet obyvatel			Mladší 15 let	15-59	60 a více	Index stáří %
	celkem	muži	ženy				
Branka u Opavy	1 060	524	536	214	656	143	66,8
Březová	1 341	673	668	243	862	189	77,8
Budišov nad Bud.	3 142	1 538	1 604	576	2140	517	89,8
Čermná ve Slezku	338	172	166	89	192	30	33,7
Kružberk	286	148	138	53	203	40	75,5
Melč	632	324	308	99	404	115	116,2
Mikolajice	246	126	120	49	155	47	95,9
Moravice	259	147	112	49	178	38	77,6
Nová Lublice	204	102	102	40	136	44	110,0
Radkov	496	250	246	92	332	84	91,3
Raduň	967	486	481	167	620	171	102,4
Skřipov	998	513	485	145	876	188	129,7
Staré Těchanovice	147	71	76	28	85	25	89,3
Svatoňovice	317	148	169	74	192	42	56,8
Větrkovice	749	392	357	129	515	136	105,4
Vítkov	6 200	3 032	3 168	1 129	4135	1073	95,0
Moravice celkem	17 382	8646	8 736	3176	11681	2882	88,3

index stáří = procentuální podíl kategorií 60 a více let a mladších 15 let

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001

6.2.2 Vzdělanostní struktura obyvatel

Mezi důležité předpoklady rozvoje regionu patří i úroveň vzdělanosti obyvatelstva, neboť vzdělání obyvatel úzce souvisí se schopnostmi uplatnit se na trhu práce.

Tab. 6.3 Vzdělanostní struktura obyvatel mikroregionu Moravice k 1.3.2001

území	obyvatelé nad 15 let	bez vzdělání	základní a neukon.	vuč. a střed. odbor. bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší odborné a nástavbové	vysokoškolské
Mikrore. Moravice	17 382	165	4333	6 032	2 738	342	623
v %	100	0,95	24,93	34,70	15,75	1,97	3,58
Česká republika	8 575 198	37 932	1975 109	3255 400	2 323 031	108 140	762 459
v %	100	0,44	23,03	37,96	27,09	1,26	8,89

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001

Struktura obyvatelstva Svazu obcí Moravice podle dosaženého stupně vzdělání není zvláště příznivá. Zastoupena je z největší části osobami vyučenými v oboru bez maturity, další poměrně velké zastoupení vykazují osoby se základním vzděláním včetně neukončeného. Ukončeného vysokoškolského vzdělání dosáhlo 3,58 %, čímž značně zaostává za celorepublikovým průměrem (8,89 %).

6.3 Struktura ekonomické základny, hospodářská charakteristika mikroregionu

Mikroregion Moravice, přestože má primárně největší předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, je z ekonomického pohledu možné charakterizovat jako průmyslový s rozvíjejícími se službami a díky hospodářské tradici rovněž jako oblast s výrazným potenciálem růstu. Z nevýrobních služeb je v obcích mikroregionu nejvíce zastoupeno kadeřnictví a autodoprava. Výrobní a opravárenské služby jsou v obcích mikroregionu zastoupeny v největší míře dřevozpracujícími, kovo­zpracujícími a stavebními řemesly, zpracování břídlíce a stále ještě textilní průmysl. Základem veřejných služeb je zdravotní a sociální péče. V mikroregionu zajišťují zdravotní péči lékaři ve městech Vítkov a v Budišově nad Budišovkou. Občané menších obcí dojíždějí za lékařskou péčí do měst, případně do větších obcí. Oblast sociální péče v území mikroregion je poskytována buď pečovatelskou službou, nebo v zařízeních sociální péče, které se nacházejí ve Vítkově a v Melči, domovy důchodců pak v Budišově a ve Vítkově.

Tab. 6.4 Významné podnikatelské subjekty v mikroregionu

PODNIK	ČINNOST
BRANO GROUP, a.s., Hradec nad Moravicí	Výroba drobného železářského zboží.
Břidlicový důl Lhotka, s.r.o., Lhotka	Těžba břidlice a výroba břidlicové střešní krytiny, zahradního kamene, obkladů či dlažeb.
Česká pošta a.s. - Vakus Vítkov	Nabídka vnitrostátních a mezinárodních poštovních, peněžních a kurýrních služeb.
LANEX a.s., Vítkov	Výroba a prodej kvalitního a trvanlivého technického textilu.
Linaset, a.s., Budišov nad Budišovkou	Výroba lisovacích a vstřikovacích forem, vstřikování termoplastů, montáže výlisků a komponentů, potisk.
MELECKY, a.s., Vítkov	Výroba papírových voštin a sendvičů, fixboard desek, ochranných rohů a palet.
Papírny Žimrovice, a.s., Žimrovice	Výroba papíru, lepenek, potištěné a nepotištěné kartonáže.
SEVEN SPORT s.r.o., Vítkov	Výrobce a dovozce fitness, sportovního zboží a výrobků pro volný čas.
Zempol spol. s.r.o., Vítkov	Bioprodukty v živočišné a rostlinné výrobě – Ekofarma.

Zdroj: Vlastní**Další podnikatelské subjekty v mikroregionu****Melč**

Schrom farm (zemědělství)

Natamal (nátěry a malby)

Radkov

Pila Škrobánek (dřevozpracující)

Pštrosí farma (zemědělství)

Vítkov

Profily, s.r.o. (gumárenský průmysl)

Vítkovská zemědělská s.r.o. (zemědělství)

Větrkovice

ZOD Slezská Dubina (zemědělství)

6.4 Analýza nezaměstnanosti

Situace na trhu práce a nezaměstnanosti je jedním z hlavních ukazatelů hospodářské problémovosti území.

Míra nezaměstnanosti v obcích Mikroregionu Moravice, stejně jako v celém okrese Opava dlouhodobě a poměrně výrazně převyšuje hladinu průměrné míry nezaměstnanosti

v rámci ČR. Vysoká míra nezaměstnanosti je zde poměrně stabilní, přičemž zaznamenává pozitivní výkyvy zejména v letní, resp. zimní turistické sezóně.

Tab. 6.5 Míra registrované nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji a jeho okresech k 31. 12. 2009

Území	Míra registrované nezaměstnanosti v %					
	celkem		muži		ženy	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Kraj celkem	12,14	8,49	11,35	7,25	13,20	10,16
v tom okresy:						
Bruntál	15,40	11,07	14,09	9,26	17,17	13,47
Frýdek-Místek	9,80	5,90	9,15	5,19	10,68	6,86
Karviná	14,39	11,46	12,64	8,97	16,78	15,10
Nový Jičín	13,02	6,56	12,97	5,97	13,09	7,34
Opava	10,48	7,45	10,22	6,62	10,83	8,56
Ostrava - město	11,29	8,35	10,72	7,42	12,03	9,57

Zdroj: MPSV

6.5 Dopravní struktura

Dopravní spojení usnadňuje blízkost nově vystavěný prodloužený dálniční koridor D1 propojující Polsko, Severní Moravu, Brno a Prahu. Druhým nejvýznamnější silniční komunikací je silnice 1/57 (Opava – Fulnek), která na nový dálniční koridor plynule navazuje. Ostatní obce jsou s touto komunikací spojeny silnicemi II. a III. třídy.

Dopravnímu spojení je dále podpořeno železniční dopravou. Regionem procházejí 2 železniční tratě: Hradec nad Moravicí – Opava a Budišov nad Budišovkou – Odry – Suchdol nad Odrou. Dopravní obslužnost je dále zajišťována autobusovými linkami a linkami Českých drah. Míra toho to zajištění je odlišná mezi jednotlivými obcemi.

6.6 Přírodní zdroje

Většina území mikroregionu náleží geomorfologicky k celku Nízkého Jeseníku. Kraji je tvořena stupňovitými, mírně zvlněnými plošinami a širokými hřbety, je výrazně rozčleněna údolními dvou významných řek Moravice a Odry se stupňovitými říčními terasami. Dominantou krajiny je však údolí Moravice, které je součástí území přírodního parku Moravice. Hranice parku jsou vymezeny jednotlivými tahy silniční sítě. Svoji rozlohou

(14 250 ha) zaujímá území již dříve vyhlášených oblastí klidu Údolí Moravice (1982) a Raduňky (1987). Zajímavostí jsou zde zejména zaklesnuté meandry, říční terasy, místy až kaňonovité svahy s výchozy spodnokarbonských kulmských útvarů, představují významný geomorfologický fenomén krajiny. Tento kraj s bohatou hornickou tradicí je zajímavý i po stránce geologické. Romantický ráz krajiny doplňují haldy vytěžené pokrývačské břidlice, opuštěné doly a jezírka ukrytá ve stínu stromů. Starobylá hornická města Budišov nad Budišovkou a Vítkov mohou být východiskem k procházce kolem Kružberské přehrady. Vysoká úroveň srážek v zimním období zajišťuje pro danou zeměpisnou šířku dobré sněhové podmínky, což z pohledu cestovního ruchu je silnou stránkou mikroregionu. Charakter krajiny vytváří významný potenciál pro rekreaci celoročního charakteru.

6.7 Cestovní ruch

Mikroregion Moravice se nachází v severovýchodní části ČR, nedaleko hranic s Polskem a svou rozlohou je největším mikroregionem okresu Opava. Je rovněž mikroregionem rozkládajícím se v jedné z turisticky atraktivních oblastí Jeseníků a v těsném sousedství řeky Moravice. Právě tato poloha a rozloha mikroregionu by mohly být silnými stránkami, zejména z pohledu cestovního ruchu. Značný význam pro cestovní ruch v mikroregionu má poměrně kvalitní životní a přírodní prostředí, jehož význam bude do budoucna narůstat, a který má značnou rekreační hodnotu.

Území mikroregionu nemá ale v současné době vytvořeny příznivé podmínky pro využití v oblasti aktivity cestovního ruchu a rekreace. Objekty vhodné k prezentaci či užívání nejsou pro tento účel připraveny, chybí služby s turistickým ruchem spojené: objekty hromadných ubytovacích zařízení, restaurace aj.

Pamětihodnosti a významné krajinné prvky

pozn. fotografická dokumentace v příloze

- **Červená hora** - Červená hora 749 mn.m. je relativně plochý útvar, který i přes svou nevýraznost zůstává zároveň nejvyšším bodem Domašovské vrchoviny a také nejvyšším místem okresu Opava. Samotný kopec není vulkanického původu, ale je tvořen mladoprvhoními kulmskými břidlicemi.

- **Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie** - Farní novogotický kostel Nanebevzetí Panny Marie je dominantou města Vítkova a širokého okolí. Jeho vybudování se datuje do let 1910 – 1914.
- **Horolezecké skály v Kružberku** - Nejbližším místem pro horolezecký sport na vítkovsku jsou cvičné horolezecké skály v Kružberku. Nachází se v těsné blízkosti Kružberské přehrady, která svou vodou zásobuje opavský a ostravský region, a řeky Moravice. Od Vítkova jsou vzdáleny 14 km. Nedaleko přes řeku je penzion Velké sedlo, kde je možnost ubytování, stravování, sportovního vyžití (tenis, nohejbal, kuželky, šipky, kulečnick) a po dohodě možnost projížďky na koních.
- **Klokočov - Františkův Dvůr** - K Vítkovsku již téměř 50 let neodmyslitelně patří koně. Chov koní v hřebčíně v Klokočově se datuje od roku 1953. Slezský norik, jak již napovídá název, je produktem chovatelské práce v oblasti Slezska a první zmínky o něm se datují již koncem minulého století, tehdy ještě pod názvem Slezský brázdový kůň.
- **Kružberská přehrada** - Kružberská přehrada je druhým největším vodním dílem na severu Moravy. Přehrada chrání oblast před povodněmi, je zásobárnou pitné vody pro Ostravsko, zlepšuje průtok v řece Odře a předává vodní sílu elektrárně v Podhradí.
- **Městské muzeum v Budišově nad Budišovkou** – Městské muzeum vystavuje od 10. srpna 1996 trvalou expozici nazvanou „Břidlice včera, dnes a zítra“. V jedné z historicky nejstarších budov města, u nejstaršího kamenného mostu přes říčku Budišovku s barokní sochou Jana Nepomuckého, je v komorním prostředí umístěna expozice, která historicky i současně mapuje regionálně nedoceněnou nerostnou surovinu, usazenou horninu - jílovou břidlici.
- **Rozhledna Šance** - Rozhledna se nachází na návrší na okraji obce Jakubčovice asi pět kilometrů od Hradce nad Moravicí. Z rozhledny je výhled na Jeseníky a na Beskydy. Malebný je pohled na město Opava a jeho rovinaté okolí.
- **Skála Panny Marie** - Poutní místo Panny Marie ve skále leží v překrásném, hlubokém a lesními stráněmi obklopeném údolí, v severní části území městečka Spálov, v těsné blízkosti řeky Odry, která zde tvoří starou zemskou hranici mezi Moravou a Slezskem. Ve skalní sluji, ze které vyvěrá pramen pitné vody, se nachází kamenný oltář s plastikou Panny Marie.
- **Weishuhnův kanál** - Byl postaven z popudu Carla Weissshuhna, úspěšného místního podnikatele. Weissshuhn, který se rozhodl pro stavbu vlastní papírny v Žimrovicích,

musel zajistit dostatek, jak elektrické energie pro chod budoucí továrny, tak především pro papírnu tolik důležité vody. Jako vhodný dárce mu posloužila řeka Moravice. Carl Weissshuhn využíval kanálu pro plavení dřeva i výrobu elektrické energie. Dřevo do papírny bylo plaveno až do roku 1966 a to až z 60 km vzdálenosti. Unikátní vodní dílo je 3,5 km dlouhé, obsahuje tři vodní tunely a dva aquadukty. Na kanálu je několik přepadů, regulujících výšku hladiny toku. Při ústí do Žimrovické papírny je převýšen o 26m nad řekou Moravicí. Pozoruhodnost díla umocňuje fakt, že kanál je po celé své délce veden ve svazích zdejších skalnatých kopců.

- **Zámek Raduň** – Empírovo–pseudogotický zámek Raduň stojí na místě starší tvrze v rozsáhlém parku u stejnojmenné obce. Patří k nejhezčím objektům na Opavsku. Velmi vhodný jako cíl rodinného výletu, zvláště pak v kombinaci s nedalekým mnohem slavnějším zámkem v Hradci nad Moravicí.
- **Zámek Hradec nad Moravicí** - Nejprve pravěké hradiště a posléze knížecí hradiště Přemyslovských knížat a králů, poté kamenný hrad opavských knížat, opevněný zámek Pruskovských z Pruskova a nakonec pohodlná rezidence Lichnovských z Voštic – tím vším byl v minulosti zámek Hradec nad Moravicí. Objekt, který i dnes nabídne atraktivní podívanou každému návštěvníkovi.
- **Zřícenina hradu Vikštejn** - Hrad Vikštejn vznikl asi v polovině 13. století a stával na vysokém skalnatém vrchu nad řekou Moravicí asi 5 km severně od Vítkova. Dochovaly se z něj jen mohutné zříceniny, které ukazují na jeho velikost a výstavnost. Udivující jsou zejména velké a dobře zachované sklepy. Je největší zříceninou ve Slezsku.

Přírodní prostředí

Mikroregion Moravice se rozprostírá na území Nízkého Jeseníku, který se dělí na celou řadu samostatných podcelků. Jsou to Stěbořická pahorkatina, Bruntálská vrchovina, Vítkovská vrchovina, Slunečná vrchovina a Domašovská vrchovina. Oblast je bohatá na minerální prameny, z nichž je obchodně známá uhličitá kyselka Ondrášovka, která se stáčí v Ondrášově u Moravského Berouna. Klimaticky se Nízký Jeseník začleňuje do mírně teplé oblasti s dlouhým a teplým létem a chladnou zimou, jen oblast nejvyššího vrcholu Slunečné (800 m.n.m.) patří do chladné klimatické oblasti [26].

Území mikroregionu disponuje řadou přírodních atraktivit. Jedná se zejména o:

Maloplošná zvláště chráněná území vyhlášena na území CHKO Nízký Jeseník

Mokřiny u Krahulčí

Maloplošná zvláště chráněná území mimo území CHKO Nízký Jeseník

Přírodní rezervace Velký Roudný

Přírodní rezervace Venušiny misky

Přírodní rezervace Suchá Dora

Přírodní rezervace Valach

Přírodní rezervace Nové Těchanovice

Přírodní rezervace Královec

Národní přírodní památka Rešovské vodopády

Národní přírodní rezervace Kaluža

Přírodní parky na území mikroregionu Moravice

Přírodní park Moravice, který vznikl z důvodu ochrany krajinářských hodnot údolí řeky Moravice a okolí

Nevyšší hora Nízkého Jeseníku – Slunečná (800 m) u obce Dětrichov nad Bystřicí

Pramen uhličitě kyselky Ondráškovka v Ondrášově u Moravského Berouna

Pramen uhličitě-železitě kyselky Jánská studánka u obce Staré Těchanovice
(v současnosti uzavřen)

Infrastruktura pro cestovní ruch

I když celkové území mikroregionu má velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, chybí základní turistická infrastruktura (značení turistických tras, cyklotras, možnost koupání, jízda na koni, ubytování aj.) Bez této infrastruktury nelze očekávat větší ekonomické efekty z rozvíjejícího se cestovního ruchu.

Pěší turistika

Členitý, do značné míry zalesněný terén je optimální pro nenáročnou pěší turistiku, procházky a odpočinek. Pro tyto aktivity poskytuje skvělé podmínky mimo jiné údolí řeky Moravice a Přírodní park Moravice. Toto území je celkem rovnoměrně pokryto sítí turistického značení, chybí zde ale přímá návaznost na možnosti ubytování, stravování, občerstvení, návštěvy nekrajinářských atraktivit aj.

Nejznámější turistické trasy mikroregionu:

Branka, Doubravy, Bohučovice, Chvalíkovice - délka trasy 18 km.

Zámek Hradec, Podhradí, Jánské koupele - délka trasy 26 km.

Podhradí, Žimrovice, Hradec nad Moravicí - 20 km

Zámek Hradec, Kalvárie, Jakubčovice - délka trasy 5,5 km.

Hradec, Zámek, Doubravy - délka trasy 10 km.

Cykloturistika

Zdejší terén poskytuje ideální podmínky pro cykloturistiku. Přes území prochází velké množství značených cykloturistických tras, zejména trasa „Moravice“ (č.551), která měří 41km. U Kružberské přehrady je možno se napojit na trasu „Odersko“ (č.503), která cyklisty dovede až na mezinárodní cykloturistickou trasu „Moravská brána“.

Hipoturistika

Hipoturistika je v současnosti okrajovou formou rekreační turistiky. V okolí se nachází pouze jeden hřebčín, a to Františkův dvůr v Klokočově. Aktuálně se aktivity hřebčína soustředí na oživení chovu a otevření se široké veřejnosti, a to jak ve využití multifunkčního hřiště, travnaté i pískové jízďárny, jezdecké haly, tak i ubytovacího zařízení, rybníku k rybolovu, vyjížděky na koních i v koňském autobusu.

Agroturistika

Agroturistika je způsob trávení volného času, jde o turistiku, v typických venkovských podmínkách, někdy i spojenou s dobrovolnou, neplacenou prací v zemědělství na venkově (která může být spojena s pokrytím části nákladů na pobyt), nebo napodobováním tradičních (nebo současných) venkovských prací a zvyků. Smyslem je poznání života zemědělců a venkova.

I když by tento druh realizace dosahovala nejnižších nákladů ve srovnání s ostatními aktivitami, je realizována pouze v hřebčíně Františkův Dvůr v Klokočově.

Lyžařská turistika

Největším lyžařské centru se nachází v Malé Morávce a na Karlově pod Pradědem v Jeseníkách. Je zde 21 lyžařských vleků, sjezdovky pro začátečníky i pokročilé, dostatek sáňkařských možností. Avšak v bezprostřední blízkosti mikroregionu Moravice se nelézají kvalitní svahy lákající svou dostupností, cenou a malými frontami. Jsou to zejména Ski areál Horní Guntramovice, Hei Park Tošovice a Ski areál Vaňkův kopec v obci Horní Lhota.

Naučné stezky

Přírodovědná informační stezka Moravice - Stezka vede pod zříceninou hradu Vikštejn v Annině údolí. Na trase je umístěno 6 tématických informačních tabulí a informační tabule o přírodním parku Moravice, je 1200 m dlouhá a je neznačená.

Naučná Břidlicová stezka - Na trase se nachází 12 tématických zastavení s informačními tabulemi. V těchto místech je možné se seznámit přímo v terénu s historií těžby jílové břidlice – nejtypičtější nerostné suroviny Nízkého Jeseníku. Celá trasa je dlouhá 33 kilometrů, avšak je možné cestu přizpůsobit svým možnostem a patřičně ji zkrátit pomocí několika přístupových, značených zkratk. Trasa začíná první z dvanácti informačních tabulí v malebném údolí říčky Budišovky při starém důlním díle Woodboys.

Přírodovědná vlastivědná stezka Hanuše u Hradce nad Moravicí - Stezka je značená a 4,5 km dlouhá. Začíná nad silnicí v úrovni odbočky k hotelu Belaria. Stezka je vybavena tabulemi na devíti tématických zastavení.

Naučná stezka Lesů ČR Nýtek - Tato Naučná stezka provází návštěvníky po naučné trase v Annině dolině na Podhradí. Tuto trasu, nazvanou "Naučná stezka Nýtek" zajistila společnost Lesy ČR a umístila ji do blízké vzdálenosti od řeky Moravice, která je známa svou krásnou přírodní scénérií a bohatou florou a faunou. Z pohledu lesnického hospodářství tato naučná stezka vede v cele trase revírem Dubová, což je součást Lesní správy Vítkov. Trasa je dlouhá přibližně 2,5 km a výchozí bod se nachází v Osadě Nýtek - 5 km severovýchodně od města Vítkova.

NS Přírodní park Mariánské louky - Naučná stezka "Přírodní park Mariánské louky" je v současnosti často využívaná ke sportování i k odpočinku. Je dlouhá 1880 m. Začíná u hotelu Belaria a končí u vodní elektrárny.

7. SWOT analýza

SWOT analýza v metodickém pojetí představuje silný nástroj pro celkovou analýzu vnitřních a vnějších činitelů a obsahuje základní techniky zpracování strategické analýzy. Je to standardní metoda používaná k prezentaci analytických poznatků o nejrůznějších objektech zkoumání. Jejím principem je jednoduchá, avšak výstižná a pokud možno vyčerpávající a objektivní charakteristika silných a slabých stránek zkoumaného objektu (v našem případě objektu strategie regionální rozvoje mikroregionu Moravice) a jeho možných příležitostí a ohrožení.

SWOT analýza má za úkol ze zjištěných informací uvedených v profilu, umožnit vytipovat na jedné straně možnosti rozvoje území, na straně druhé pak poukázat na možné problémy (rizika) a specifikovat potřebné kroky pro jejich odstranění – formulovat územní strategii.

S – SILNÉ STRÁNKY

- velmi příznivá kvalita životního prostředí, blízkost Chráněné krajinné oblasti Jeseníky
- krajina vhodná pro rekreaci, široké možnosti využití pro cestovní ruch, příznivý terén pro cykloturistiku,
- zámek, zámecký park v Raduni,
- vodní nádrž Kružberk,
- levné autokempové ubytování v oblasti údolí Moravice v Podhradí,
- dobré podmínky pro agroturistiku,
- existující síť značených cyklotras,
- blízkost mikroregionu k ostravské aglomeraci (vazba na chalupáře a rekreanty),
- dobrá dostupnost městských center (Opava, Ostrava),
- existence stavebních pozemků pro výstavbu rodinných domů,
- potenciál nevyužívaných objektů vhodných pro podnikání,
- dobrá síť škol v mikroregionu,
- dobré podmínky pro sportovní vyžití,
- dobré sněhové podmínky pro zimní sporty,
- potenciál pro celoroční rekreační využití,
- relativně levné a volné zdroje (pracovní síla, ceny pozemků, služby atd.),
- rozvinutá myslivost a vhodné podmínky pro honitbu,
- lokalita Annino údolí,
- poloha mikroregionu blízko hlavních obchodních a dopravních tahů mezinárodního a národního významu.

W – SLABÉ STRÁNKY

- izolovanost území (v podnikatelských aktivitách, v dopravní dostupnosti),
- dlouhodobě ekonomicky (dotačně) zanedbávaný region,
- úroveň vzdělanosti,
- migrace zejména mladých lidí s vyšším vzděláním z mikroregionu,
- nedostatek pracovních míst pro čerstvé absolventy,
- vysoká nezaměstnanost a nedostatek pracovních příležitostí,
- kvalita povrchů místních komunikací,
- úpadek tradičních průmyslových podniků,
- v některých obcích nedostatečná dopravní obslužnost,
- nevyužité a chátrající průmyslové objekty,
- nedostatečná propagace mikroregionu a jednotlivých obcí,
- chybí mezinárodní orientační systém při vjezdech do města upozorňující na památky,
- dobré podmínky pro rybolov (Kružberk, Moravice, rybářská bašta Davidův mlýn),
- chybějící turistické produkty a jejich propagace,
- chybějící restaurační zařízení a ubytovací kapacity pro cestovní ruch,
- ve většině obcí nedostatek kulturních, sportovních zařízení a areálů pro volnočasové aktivity dětí a mládeže,
- chybějící infrastruktura pro novou bytovou výstavbu,
- nízký ekonomický potenciál (kupní síla, daňová výtěžnost, kapitál).

O – PŘÍLEŽITOSTI

- využití státní prostředků a prostředků z EU v programovém období 2007-2013,
- větší využívání poradenských služeb pro obce a mikroregion,
- zájem o „produktové balíky“ v cestovním ruchu,
- využití zajímavých lokalit k budování sítě cyklotras, budování odpočívadel a vyhlídek v rámci realizace cyklostezek, cyklotras a hipostezek,
- vytváření nových turistických produktů,
- zatraktivnění místních památek pro cestovní ruch,
- rozvoj agroturistiky,
- rozvoj malého a středního podnikání,
- podpora rozvoje služeb,
- podpora bytové výstavby,
- zajištění pracovních míst pro občany,
- podpora sociální péče pro seniory,
- podpora oprav a rekonstrukcí sportovních a kulturních zařízení a jejich víceúčelové využití,
- využití chátrajících objektů,
- zájem zahraničních investorů o střední a východní Evropu.

T – HROZBY

- úbytek obyvatelstva a stárnutí populace,
- zvýšení nezaměstnanosti vyvolávající další negativní dopad na rozvoj mikroregionu,
- nedostatečná podpora malých a středních podniků,
- pokračující chátrání nevyužívaných průmyslových a zemědělských objektů,
- nesoulad a nepružnost mikroregionu jako příliš velkého celku,
- sílící pozice a rozvoj konkurenčních regionů ve vztahu k cestovnímu ruchu,
- citlivost cestovního ruchu na zvraty v ekonomice,
- nekonceptnost státní politiky v podpoře vybraných regionů,
- rostoucí nezájem a pasivita občanů.

8. Strategická část

8.1 Strategie

Nejčastěji se tímto pojmem rozumí určení celkového účelu nebo poslání subjektu, jeho dlouhodobých cílů nebo zaměření činností, ale také alokace zdrojů, potřebných k dosažení zamýšlených záměrů.

Strategie představuje produkt strategického plánování, což je moderní způsob, jak definovat koncepci rozvoje a cíle určité entity (firmy, obce, regionu).

Strategie je orientována na dlouhodobé cíle. Povaha těchto cílů je dána značnou mírou rizika a nejistoty – nebezpečí neúspěchu.

Strategie musí být velmi flexibilní, neboť je tvořena v podmínkách značně neurčitých.

Strategické plánování je systematický proces tvorby cílů, úkolů a činností potřebných k jejich dosažení při využití určitých zdrojů ve stanoveném čase.

Strategie je důležitým plánovacím i realizačním dokumentem, který slouží:

1. K vymezení hlavního směru budoucího vývoje v podobě vize, poslání, hodnot a cílů.
2. K odhalení možností (příležitostí), které poskytuje současná pozice.
3. K určení hrozeb (nebezpečí), které ze současné pozice vyplývají.
4. K určení potřebných zdrojů, akcí i metod postupů jak dosáhnout vytýčených cílů
5. K určení rizik, která se mohou na cestě k cílům vyskytnout.
6. Ke stanovení potřebného časového harmonogramu jednotlivých aktivit a termínu dosažení konečného cíle.
7. K výběru metod analýzy a postupu projednávání se zájmovými skupinami.
8. K vytvoření potřebného spojení mezi minulostí, současností a budoucností daného organizačního celku.
9. Je výsledkem práce a tvořivého úsilí vedení organizace a určených pracovníků.

8.2 Strategie územního celku

Strategie představuje výsledek cílevědomého procesu rozhodování o budoucím vývoji daného organizačního celku.

1. Strategie území je tvorba optimálního využívání potenciálu daného území v budoucnosti.
2. Strategii území tvoří soubor postupných a zcela konkrétních kroků, které povedou k řešení problémů daného území.
3. Strategie území představuje určitou dohodu, která by měla zajistit udržení nebo zlepšení sociálně ekonomického prostředí dané lokality a tím její obyvatelnosti.

Strategie území představuje základní, dlouhodobý dokument sloužící k tvorbě odpovídajících sociálně ekonomických podmínek pro život trvalého obyvatelstva při zaručení standardní životní úrovně a její postupný růst.

Postup tvorby strategie území

1. Vytvoření základní představy (vize).
2. Shromáždění potřebných informací.
3. Vytvoření pracovních skupin a jejich personálního obsazení.
4. Výběr vhodné strategie po zvážení všech alternativ.
5. Určení postupných realizací stanovených změn.
6. Zpracování finančního rozpočtu a určení způsobu zajištění finančních zdrojů.
7. Projednání strategie v zastupitelstvu a seznámení občanů se strategií.
8. Určení realizačních postupů, pracovních skupin, odpovědných pracovníků i časového plánu.
9. Postupná realizace (implementace) strategie.
10. Realizace trvalé kontroly všech kroků realizace a dodržení vytýčených zásad strategie.

Hlavní metodický postup:

Využití matice SWOT – analýza hrozeb a příležitostí, určení předností a slabin území.

Strategické plánování území obce

Je stanoveno jako nástroj pro plánování a řízení v zákonech:

- Č. 128/2000 Sb. – zákon o obcích,
- Č. 129/2000 Sb. – zákon o krajích,
- Č. 248/2000 Sb. – zákon o podpoře rozvoje regionů.

Obsah strategického plánu územního celku není stanoven žádným závazným předpisem a tím se dá lépe přizpůsobit konkrétním místním potřebám.

8.3 Dlouhodobé východiska a cíle územního rozvoje

Východiska rozvoje mikroregionu

Na základě zpracované SWOT analýzy jsou určena dlouhodobá východiska rozvoje území:

Základní východiska na mikroregionální úrovni:

Veškeré projekty je třeba napláňovat tak, aby přinášely pro obyvatele mikroregionu přínos, docílit stabilizace populace a k rozvoji její vzdělanosti a ekonomické úrovně.

Do rozvojových aktivit mikroregionu je potřeba zapojit občany a podnikatelské subjekty.

Nezbytné je určit si jasné a konkrétní zaměření jednotlivých projektů ve vztahu k mikroregionu.

K přípravě, vývoji a realizaci projektů ve vztahu k jednotlivým částem mikroregionu je třeba přistupovat po vzájemné domluvě, zcela dobrovolně, a s dostatkem kvalifikovaných informací a po ujasnění si bariér realizace projektů.

Nezbytné je definovat si pravidla pro řízení a implementaci do praxe spolu s vytvářením podmínek pro zajištění kontinuity procesu plánování rozvoje, přípravy a realizace jednotlivých akcí a projektů v rámci regionu.

Základní východiska na vyšší regionální úrovni:

Zabezpečení komunikace se sousedními mikroregiony a s dalšími subjekty v rámci regionálního rozvoje a zajištění harmonizace rozvoje mikroregionu.

Zaopatřit a trvale udržovat vazbu na subjekty, ovlivňující regionální rozvoj na národní úrovni (Ministerstvo pro místní rozvoj, Česká centrála cestovního ruchu, Ministerstvo životního prostředí atd.)

Vytvářet vazby na subjekty a instituce, schopné přispět k rozvoji mikroregionu v oblastech rozvoje podnikání, vzdělanosti, podpory zaměstnanosti a kapitálového posílení regionu.

Rozvojové priority mikroregionu

Stanovení rozvojových priorit vychází ze SWOT analýzy mikroregionu a určují směry strategie a priority pro jednotlivé projekty.

Hlavní priority rozvoje

- Rozvoj podnikatelského prostředí
- Podpora podnikání a zemědělské činnosti
- Rozvoj vzdělanosti a kvalifikace obyvatel
- Rozvoj malého a středního podnikání
- Rozvoj cestovního ruchu
- Ochrana a tvorba krajiny
- Vytváření atraktivních podmínek pro vnější investory
- Rozvoj infrastruktury
- Rozvoj propagace a prezentace mikroregionu
- Snížení migrace zejména mladé a kvalifikované populace

Doplňkové priority rozvoje

- Rozvoj informačního zázemí
- Rozvoj komunikačních kanálů v rámci i mimo mikroregion

8.4 Investiční projekty obcí

V rámci strategie rozvoje území byla vytvořena dílčí strategie, zaměřena na investiční projekty zajišťující rozvoj mikroregionu.

Tab. 8.1 Investiční projekty obcí

obec	aktivity obcí	odhado- vané náklady (v tis.)	způsob finan- cování	priorita
Vítkov	rekonstrukce náměstí J. Zajíce	200	EU	2
	oprava komunikace ul.Dělnická, ul. Zemědělská	16 000	EU	1
	výstavba půdních bytů, 2 b.j.	2 000	PPP	3
	výstavba sociálních bytů, ul. Opavská, 2 b.j.	20 000	PPP	3
	celková rekonstrukce kina	38 000	EU	1

	rekonstrukce Autokempu Podhradí	27 000	-	2
	vybudování nových místních cyklostezek propojujících místní a okolní zajímavosti (muzeum břidlice a naučná stezka v Budišově; Jánské Koupele, Kružberk), vyznačení lyžařských běžeckých tratí	30	-	2
	rekonstrukce velkého sálu a jeviště kulturního domu	1 600	PPP	1
	vytvoření romského komunitního centra	-	EU	2
Budišov nad Bud.	rekonstrukce dopravní infrastruktury v Budišově. n. B., ul. Nábřežní, ul. Partyzánská	15 000	EU	1
	rekonstrukce místních komunikací v Podlesí	20 000	EU	1
	vybudování běžeckých lyžařských tratí Guntramovice – Podlesí	-	-	3
	vybudování turistické základny z bývalé školy v Guntramovicích	-	-	2
	rekonstrukce kulturního domu	4 500	PPP	2
	modernizace sportovního zázemí při ZŠ v Budišově n. B.	1 200	PPP	2
	rekonstrukce hlavní budovy ZŠ	1 500	PPP	1
	Staré Oldřůvky – vyřešení zdroje pitné vody	12 000	PPP	1
	propojení cyklotrasy č.6146 přes Budišov b. B. s cyklotrasou č. 551	-	-	3
	rekonstrukce Domova důchodců	13 500	PPP	1
Větrkovice	vybudování dalších chodníků v obci a dopravní značení	-	EU	2
	úprava prostoru za kostelem včetně parkování	-	EU	3
	kanalizace	-	PPP	1
Melč	rekonstrukce autobusových zastávek	250	EU	2
	rekonstrukce kulturního domu	20 000	PPP	1
	rozšíření cyklostezek	30	-	3
	rekonstrukce objektu Dětského domova Melč	25 000	PPP	1
Skřípov	dokončení opravy hřbitovní zdi	-	EU	2
	oprava kulturního domu	3 500	PPP	2
	oprava povrchu místních komunikací	-	EU	1
	přestavba autobusových zastávek v obci	-	EU	2
	obnova památníku válečných obětí	15	-	2
	příprava pozemků pro stavbu rodinných domů	-	PPP	1
Svatoňovice	sportovní hřiště	1 200	PPP	2
	opravy komunikací	-	EU	1
Raduň	oprava místní komunikací	15 000	EU	1
	oprava a výstavba chodníků	3 000	EU	2
	čistička odpadních vod	15 000	PPP	1

Radkov	rekonstrukce kulturního domu	2 800	PPP	3
	opravy místních komunikací	-	EU	1
	vybudování sportovně rekreačního areálu	3 500	PPP	2
	vybudování chodníků v obci	5 000	EU	2
	zřízení hradu Vikštejn – oživení turistiky	-	EU	1
Nové Lublice	oprava komunikace v obci	12 000	EU	1
	vybudování hřiště	-	PPP	2
	vyčištění rybníků	-	-	3
	vybudování autobusové čekárny	-	EU	2
Březová	plynifikace Gručovic a Jančí	10 000	PPP	1
	využití prostoru bývalých kasáren v Leskovci pro podnikatelské aktivity	-	PPP	1
	cyklotrasa s napojením na Hradec nad Moravicí	-	-	3
Kružberk	oprava hasičské zbrojnice	-	PPP	1
Branka u Opavy	výstavba čističky odpadních vod	10 000	PPP	1
	oprava kaple	300	-	3
	vybudování víceúčelového hřiště	25 000	PPP	1
	vybudování cyklostezky propojující města Opava – Otice – Branka – Hradec nad M.	-	-	2
Moravice	výstavba víceúčelové budovy (radnice, společenský sál, restaurační zařízení)	40 000	PPP	1
Staré Těchanovice	oprava místních komunikací	10 000	EU	1
	oprava kaple 14. pomocníků	300	EU	2
	rozšíření veřejného osvětlení	450	EU	1
Mikolajice	výstavba optických bariér před vjezdy do obce, přechod pro chodce	70	EU	1
	oprava antukového hřiště	60	-	2
	hřbitov	-	EU	2
	výstavba ČOV	10 000	PPP	1
Čermná ve Slezku	oprava obecních chodníků	-	EU	2
	oprava budovy obecního úřadu	-	PPP	1

Zdroj: Vlastní

1 – nejvyšší priorita, 3 – nejnižší priorita

PPP – Public-Private Partnership

9. Financování projektů

Investice do projektů územního rozvoje vyžadují velké finanční objemy. Developeři a zpravidla ani stavebníci nemají dostatek hotového kapitálu; někdy i investoři potřebují svůj kapitál doplnit půjčkou. V případech, kdy jsou půjčky například do bytové výstavby nějak zvýhodněny státní asistencí, může být výhodnější půjčit si než investovat vlastní kapitál – ten je možno za výhodnějších podmínek investovat jinde a jinak.

Za půjčení platí dlužník věřiteli úrok, který je třeba započítat do finančních nákladů projektu. Snahou developera (stavebníka, investora) je minimalizovat náklady financováním, tedy zkrátit na minimum dobu, po kterou je třeba platit úrok a obnos, který je půjčen. Finanční náklady na úvěry tedy nutí pokud možno nemít žádnou volnou hotovost. To je důležité zvláště v období výstavby, kdy by měly být půjčky čerpány až těsně před platbou.

Celkově pak vysoké náklady financování nutí co nejvíce zkracovat dobu návratnosti investice. Toho lze dosáhnout:

- zkrácením doby přípravy výstavby,
- zkrácením doby výstavby a náběhu užívání, po kterou jsou „umrtveným kapitálem“ pozemek a stavební náklady,
- volbou funkčních využití s rychlou návratností: peněžnictví a špičkový management, zařízení turistického ruchu, do jisté míry též zařízení služeb automobilismu; naopak například pro bydlení – snad s výjimkou některých segmentů luxusního bydlení – je charakteristická dlouhá doba návratnosti.

Dalším významným faktorem, který ovlivňuje náklady kapitálu, je inflace. Neočekávaný vzrůst inflace může způsobit, že úroková sazba za půjčky se dostane dokonce pod míru inflace. Proti této možnosti se věřitelé (banky) zpravidla pojišťují možností upravovat úrokovou sazbu podle inflace.

Při propočtu finanční proveditelnosti investice (projektu) nevystačíme pouze se staticky pojatým propočtem zobrazujícím stav v některém okamžiku projektu (na počátku, při dokončení, na konci doby návratnosti), ale potřebujeme znát časový průběh financování (cash flow) v každém okamžiku.

9.1 Zdroje financování investic do územního rozvoje

- U komerčních investic se jedná kromě hotovosti investora pouze o půjčky bank, zpravidla na období z hlediska investic do územního rozvoje velmi krátká.
- Obce mohou k získání rozvojového kapitálu vydávat obligace, tj. dlužní úpis s veřejnou zárukou. To jim umožňuje pořizovat nezbytné veřejné prospěšné investice, například do technické infrastruktury, zároveň však zatěžují jejich budoucnost břemenem dluhové služby. Vydáním obecních obligací podléhá souhlasu Ministerstva financí.
- Pro výstavbu bytů mohou občané použít hypotéky, tj. použití budoucí nemovitosti jako zástavy na půjčku a státem podporovaného stavebního spoření, jehož součástí jsou zvýhodněné půjčky. Obce a v budoucnosti zřejmě i ostatní subjekty mohou získat státní příspěvek na infrastrukturu pro bydlení a na zřízení/výstavbu nájemních bytů.
- Pro některé druhy územního rozvoje lze též získat příspěvek ze státních rozvojových programů nebo i programů EU:
 - Evropské zdroje
 - *Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)* financuje programy týkající se obecné infrastruktury, inovací a investic. Způsobilé jsou nejchudší regiony ze všech členských států.
 - *Evropský sociální fond (ESF)* poskytuje prostředky na projekty odborné přípravy a další druhy pomoci v oblasti zaměstnanosti a na programy vytváření pracovních míst. Stejně jako u EFRR, jsou ke získání podpory způsobilé všechny členské státy.
 - Z *Fondu soudržnosti* se hradí náklady na projekty ochrany životního prostředí a dopravní infrastruktury a na vývoj výroby energie z obnovitelných zdrojů. Způsobilé jsou pouze státy, jejichž životní úroveň je nižší než 90 % průměru EU. Jedná se o 12 nových členských států a Portugalsko a Řecko. Podpora Španělsku, které získávalo finanční prostředky v rámci předchozích operací Fondu soudržnosti, se postupně ruší [31].
 - *Národní programy regionálního rozvoje*
 - Program „Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností“, Ministerstvo kultury, odbor památkové péče,

vyhlašuje podle zásad programu „Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností program pro rok 2010“. Žadatelé mohou podávat žádosti prostřednictvím obecních úřadů příslušných obcí s rozšířenou působností v termínech podle Zásad programu.

- Podpora podnikání je většinou realizována prostřednictvím vyhlašovaných rozvojových programů financovaných z prostředků státního rozpočtu ČR nebo prostředků ze strukturálních fondů EU. Vyhlašovatelé dotačních programů jsou ministerstva, realizací jednotlivých programů jsou pověřovány vládní agentury (např. CzechInvest), státní fondy a financováním vybrané banky (např. Českomoravská záruční a rozvojová banka). Formy podpor jsou různé, např. přímé dotace, zvýhodněné půjčky, dotace na úhradu úroků z úvěrů, státní garance, investiční pobídky (např. daňové úlevy) atd.
- *Public-Private Partnership* - je obecný pojem pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru vzniklé za účelem využití zdrojů a schopností soukromého sektoru při zajištění veřejné infrastruktury nebo veřejných služeb. Jednotlivé varianty PPP, jsou-li odborně a úspěšně aplikovány, zvyšují kvalitu i efektivnost veřejných služeb včetně výkonu státní správy a urychlují realizaci významných infrastrukturních projektů s pozitivním dopadem na rozvoj ekonomiky [28].

Principy PPP:

- svěření projektu soukromému sektoru,
- zodpovědnost soukromého sektoru za výstavbu, provoz, údržbu,
- strategickou kontrolu si udržuje veřejný sektor,
- dělení úspor a dosažených výnosů se dělá podle dohody,
- transparentnost při výběru partnerů (řízení),
- výkon pro veřejný sektor obtížně dosažitelný,
- kvalifikované řízení ze strany privátního sektoru,
- dobře stanovené smluvní podmínky,
- trvalá následná kontrola veřejného sektoru,
- konkurenční soutěž mezi zájemci o projekt a jeho realizaci.

Rizika:

- problém kvalitní a profesionální veřejné správy jako zadavatele - nekvalitně ošetřený projekt vyvolává značné problémy,
- vztah délky trvání kontraktu PPP vůči délce volebního období - problém odpovědnosti politika,
- spolehlivost, znalost a odpovědnost poradců při přípravě, zadávání a realizaci PPP,
- existence určité zadluženosti, kdy zadavatel musí vždy uhradit realizaci projektu.

Výhody:

- mobilizace soukromého kapitálu,
- urychlení realizace projektu i výstavby,
- možné snížení nákladů po dobu životnosti investice,
- lepší rozložení rizika,
- motivace ke zvýšení výkonů,
- přínos dalších příjmů,
- posílení veřejného řízení.

Nebezpečí:

- nedostatečné představy jak zajistit PPP,
- nekompletní právní rámec,
- administrativní omezení investic,
- nedostatečná motivace privátního sektoru a jeho neseriosnost,
- nedostatečné poznání partnera.

Vhodnost využití PPP:

- všude tam, kde je to pro veřejný sektor výhodné
- hlavní zásady:
 1. veřejný sektor iniciuje zajištění akce soukromým sektorem,
 2. je zde dlouhodobost vztahu, nejméně 5 let,
 3. transfer rizika na soukromý sektor v souladu s uzavřenou smlouvou,
 4. umožnění inovací a vstupu privátního kapitálu do nové oblasti podnikání,
 5. veřejný sektor definuje požadavky na výstup a nese svůj díl odpovědnosti.
- povoluje spojení finančních prostředků i aktivit obou sektorů

- typickými příklady realizace formou PPP jsou projekty v následujících oborech:
 - Dopravní infrastruktura - dálnice, tunely, mosty, rychlodráhy,
 - Administrativní případně ubytovací kapacity - úřady, soudy, ubytovny, administrativní prostory, věznice,
 - Zdravotnictví - nemocnice,
 - Školství - univerzitní komplexy, studentské koleje, školy,
 - Obrana - výzbroj, speciální infrastruktura,
 - Utility - vodárenství [28].

10. Doporučení

Vytvořit v mikroregionu systém průběžné práce s podnikateli, přispívající ke zvýšení zaměstnanosti v sektoru a ke zkvalitnění nabízených služeb. Využít stávajících odborných a vzdělávacích kapacit v mikroregionu a v jeho okolí. Podpora obcí a měst při obnově nevyužitých budov a areálů pro podnikání spojené se zvyšování informovanosti a využívání programů podpory podnikání. Pro výběr vhodných ploch a prostorů pro podnikatelské aktivity poslouží audit. Zkvalitnit dopravní infrastrukturu v obcích a obslužnost mikroregionu. Úprava objektů pro víceúčelové využívání a snižování energetické náročnosti objektů občanské vybavenosti.

Obnova stávajících zdrojů a rozvodů pitné vody spolu s obnovou a výstavbou kanalizačních sítí, vč. čističky odpadních vod. Zvýšení míry využívání vlastních energetických zdrojů a propagace životního prostředí a charakteru krajiny.

Zaměření se na proorganizování aktivit souvisejících s cestovním ruchem, dosáhnout vyšší efektivity vložených prostředků a lepších výsledků ekonomických i společenských u všech zainteresovaných subjektů. Dále vytvořit dostatečnou nabídku aktivit, produktů a produktových balíčků pro identifikované cílové skupiny domácích i zahraničních návštěvníků, časově pokrývajících sezónní a mimosezónní období a vycházejících z hlavních silných stránek mikroregionu.

Strategie rozvoje by neměla být pojata staticky. Základem její úspěšné realizace je aktualizace a adaptace strategie na základě hodnocení. Hodnocení je průběžné a systematické sledování jevů a procesů a jejich vyhodnocování. Mělo by být zaměřeno na soulad výstupů a výsledků realizace s cíli, opatřeními a aktivitami včetně reálných dopadů realizace na území. Výstupy, výsledky a dopady realizace jsou srovnávány se stanovenými aktivitami, opatřeními a cíli pomocí ukazatelů. Ukazatele dopadu musí být kvantitativně hodnotitelné a stanovují se tak, aby jasně vystihovaly přínosy každého projektu.

11. Závěr

Moravsko-Slezský kraj je z dlouhodobého hlediska krajem problematickým. Rozdíly v životní úrovni obyvatel různých regionů (krajů) nejsou závislé jen na schopnostech a iniciativě jejich obyvatel, ale například i na ekonomické struktuře (často v určitém historickém období výrazně ovlivněné disponibilními přírodními zdroji), jak přesvědčivě ukazují problémy právě v tradičně průmyslových oblastech. S ústupem tradičních průmyslových odvětví, které po řadu let držely tento kraj na vysoké ekonomické úrovni, došlo ke ztrátě četných pracovních příležitostí a k poklesu životní úrovně. Je proto nezbytné hledat nové způsoby, jak se realizovat a nahradit těžký průmysl jiným odvětvím. Aby tento záměr mohl být realizovatelný, je potřeba nejdříve zajistit technickou infrastrukturu, která vyhovuje evropskému standardu.

Navrhnuté investiční projekty jsou v souladu s prioritními osami Regionálního operačního programu (ROP) NUTS II Moravskoslezsko pro roky 2007-13. Jejich realizace by měla vést jak ke zlepšení regionální infrastruktury, podpoře prosperity regionu tak i k rozvoji měst a venkova. Strategický plán zpřesňuje rozvojovou investiční strategii v obsahové části. Jeho cílem je užší, konkrétnější specifikace jednotlivých opatření co do obsahu, priorit, způsobu financování.

11. Použitá literatura

- [1] *After care - program následné péče o zahraniční investory*. Regionální rozvojová agentura Jižní Morava [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.rrajm.cz/aftercare-program-nasledne-pece-o-zahranicni-investory.html>>.
- [2] ALSONSO, W.: *Location and Land Use*. Harward University Press, 1964.
- [3] AMIN, A.; THRIFT, N. (eds.): *Globalization, Institutions and Regional Development in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- [4] BLAŽEK, J.: *Teorie regionálního vývoje: Je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?* Geografie-Sborník ČGS, č. 3/1999, s.141-159.
- [5] BLAŽEK, J.; UHLÍŘ, D.: *Teorie regionálního rozvoje*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 211s. ISBN 80-246-0384-5.
- [6] *Brownfields*. Internetová encyklopedie Wikipedie [online]. [cit. 2010-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Brownfields>>.
- [7] *Demografické členění ČR*. Portál Českého statistického úřadu [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.
- [8] *Fotografie rozhledny Šance*. Server Mapy.cz [online]. [cit. 2001-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://foto.mapy.cz/107129-Rozhledna-Sance>>.
- [9] *Fotografie Weissshuhnova kanálu*. Server Turistik [online]. [cit. 2001-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.turistik.cz/cz/kraje/moravskoslezsky-kraj/okres-opava/hradec-nad-moravici/weissshuhnuv-kanal/galerie/>>.
- [10] GORZELAK, G.; KULINSNSKI, A. (eds): *Dilemmas of Regional Policies in Eastern and Central Europe*. Warsaw: Institute of Space Economy, 1999. s. 312.
- [11] HAMPL, M.: *Realita, společnost, a geografická organizace: hledání integrálního řádu*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK, 1998. 110 s.
- [12] HEYNE, P.: *Ekonomický styl myšlení*. VŠE Praha, 1991.
- [13] HIRSCHMAN, A. O.: *The Strategy of Economic Development, New Haven*. Yale University Press, 1958. 217 s.
- [14] HUDSON, R.: *The learning economy, the learning firms and the learning region: a sympathetic critique of the limits to learning*. European Urban and Regional Studies, roč. 6, 1999, s. 59-72.

- [15] CHILSHOLM, M.: *Regions in Recession and Resurgence*. London: Unwin, 1990. s. 217.
- [16] KALDOR, N.: *The cause for regional policies*. *Schottichm Journal of Political Economy*, roč. 17, s. 337-348.
- [17] KOLPRON Consultants: *Řízení rozvoje – sylabus pro workshopy*. 1992.
- [18] LUNDVALL, B. A. (ed.): *National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learnich*. London. Pinter, 1992.
- [19] LUNDVALL, B. A.: Introduction. In: Lundvall, B. A. (ed): *National Systems of Innovation*. London: Pinter, 1992, s. 1-19.
- [20] LUNDVALL, B. A.; JOHNSON, B.: *The learning economy*. *Journal of Industry Studies*, roč. 1, 1994, s. 23-42..
- [21] MAIER, K.; ČTYROKÝ, J.: *Ekonomika územního rozvoje*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 2000. 144 s. ISBN 80-7169-644-7.
- [22] MALMBERG, A.: *Industrial geography: location and learning*. *Progress in Human Geography*, roč. 21, 1997, s. 305-321.
- [23] MASKELL, P. (ed.): *Competitiveness, Localised Learning and Regional Development: Specialisation and Prosperity in Small Open Economie*. London: Routledge, 1998.
- [24] *Mikroregion Moravice*. Portál města Vítkov [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vitkov.info/>>.
- [25] MUSCARA, C.: *Local Spaces and Economic Development: The Role of Electoral Geography in the Case of the „Third Italy“*. In: Ferro, G. (ed.): *Restructuring process in Italy*. Roma: Societa Geografica Italiana, 1994. s. 53-44.
- [26] *Nížký Jeseník a Oderské vrchy*. Portál Treking.cz [online]. [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.treking.cz/regiony/njesenik.htm>>.
- [27] *Obec s rozšířenou působností Vítkov*. Portál Státní správy [online]. [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/511021>>.
- [28] *Public Private Partnership*. Oficiální portál pro podnikání a export [online]. [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/public-private-partnership-ppp/1001135/>>.
- [29] *Regionální operační program regionu soudržnosti Moravskoslezsko 2007-2013*. Portál Fondy Evropské unie [online]. [cit. 2010-23-02]. Dostupný z WWW:

- <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=3429fc23-be35-487a-a339-8788e0a241ac>>.
- [30] *Regionální politika*. Portál Ministerstva pro místní rozvoj [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika>>.
- [31] *Regionální politika: překonávání rozdílů v prosperitě regionu*. Portál Evropské unie [online]. [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/pol/reg/index_cs.htm>.
- [32] SUCHÝ, J.; HABR, O.: *Ekonomie v územně plánovací praxi*. In: Územní rozvoj. Praha: MMR, 1997.
- [33] TARROW, S.: *Between Center and Periphery*. New Haven. Yale University Press, 1977.

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tab. 1.1	Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje a regionální politiky	2
Graf 3.1	Model rozmístování funkcí v městském prostoru	13
Obr. 5.1	Mikroregion Moravice	24
Tab. 6.1	Základní charakteristika mikroregionu Moravice v porovnání s okresem Opava k 1.1.2006	26
Tab. 6.2	Věková struktura obyvatel mikroregionu Moravice v roce 2001	27
Tab. 6.3	Vzdělanostní struktura obyvatel mikroregionu Moravice k 1.3.2001	28
Tab. 6.4	Významné podnikatelské subjekty v mikroregionu	29
Tab. 6.5	Míra registrované nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji a jeho okresech k 31.12.2009	30
Tab. 8.1	Investiční projekty obcí	45

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
Zdeňka Morysová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Luční 870, Vítkov 749 01

Seznam příloh

Příloha č. 1 Fotografická dokumentace

**Obr. č. 1.: Farní kostel Nanebevzetí
Panny Marie**

Zdroj: Vlastní

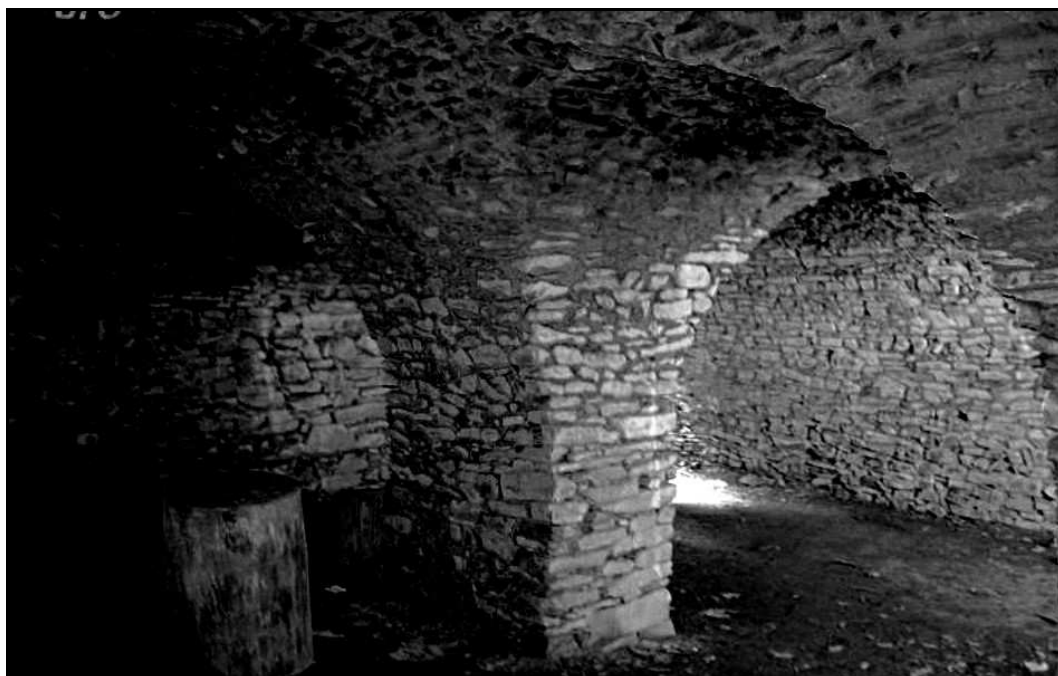
Obr. č. 2: Rozhledna Šance

Zdroj: [9]

Obr. č. 3: **Zřícenina hradu Vikštejn, hradby**

Zdroj: **Vlastní**

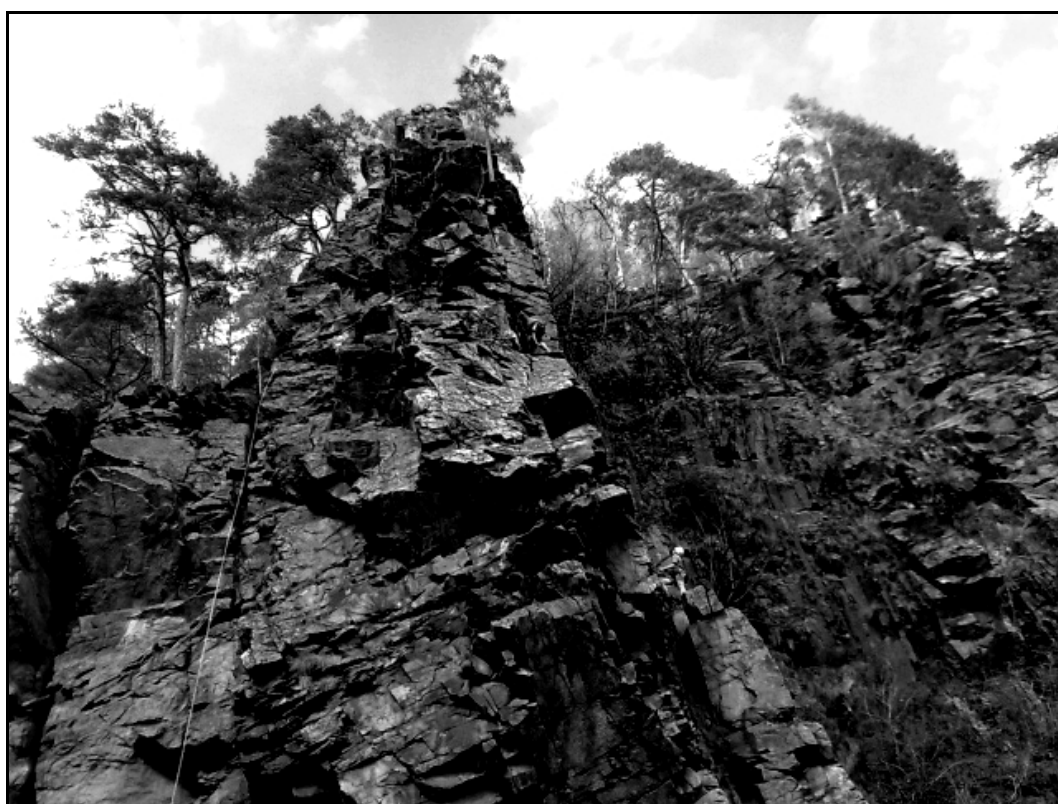
Obr. č. 4: **Zřícenina hradu Vikštejn, sklepní prostory**

Zdroj: **Vlastní**

Obr. č. 5: Weissshuhnův kanál

Zdroj: [26]

Obr. č. 6: Horolezecké skály v Kružberku

Zdroj: Vlastní

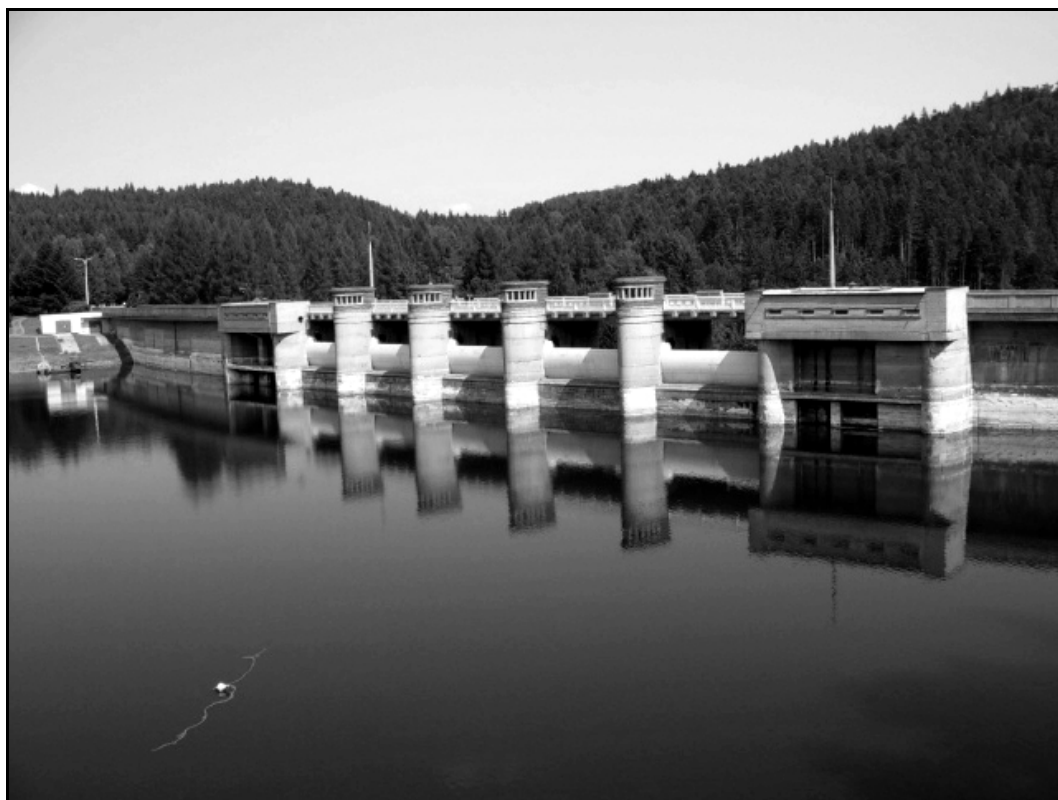
Obr. č. 7: Zámek Hradec nad Moravicí

Zdroj: Vlastní

Obr. č. 8: Zámek Raduň

Zdroj: Vlastní

Obr. č. 9: Kružberská přehrada

Zdroj: Vlastní

Obr. č. 10: Kružberská přehrada

Zdroj: Vlastní